

פארברענגען

עם הרבי

התועדות
י"א ניסן ה'תשל"ב

Farbrengen
with the **Rebbe**

הקהל
פאריזער ש"ס
מתנה לכבוד
י"א ניסן תורת רבינו
בלימוד

הקהל בלימוד תורת רבינו
מתנה לכבוד י"א ניסן - תשע"ו

Published and Copyrighted by

ועד תלמידי התמימים העולמי

VAAD TALMIDEI HATMIMIM HAOLAMI © 2016

Eastern Parkway, Brooklyn N.Y, 11213 770

VAADHATMIMIM.ORG

SICHOS@VAADHATMIMIM.ORG

פתח דבר

לקראת יום הבהיר י"א ניסן יום הולדת כ"ק אדמו"ר צוקלה"ה נבג"מ זי"ע הבעל"ט, הננו מדפיסים בזאת - בהוצאה חדשה - קובץ "פארברענגען עם הרבי - י"א ניסן תשל"ב".

ידועים דברי כ"ק אדמו"ר בשיחת ש"פ ראה תשמ"ו: "אע"פ שלמד . . בקונטרס, בלקוטי שיחות, הרי הכל טוב ויפה, אבל אין זה דומה כלל לעבודה באופן דראה אנכי נותן לפניכם היום, היינו, שעבודתו היא באופן כאילו רואה בעיניו ממש את המשלח, נשיא דורנו שנותן לפניו היום שליחות זו . . ובפשטות, כשצלם של רבו, נשיא דורנו עומד לנגדו - הרי כל המניעות ועיכובים כו' למילוי שליחות רבו מתוך שמחה וטוב לבב, או למילוי השליחות בכלל - מתבטלים לגמרי!". די בדברים אלו בכדי להבין את גודל ועוצם המעלה שבלימוד שיחותיו הק' כאשר "צלם של רבו", עומד חי ממש לנגד עינינו, באמצעות הוידאו.

כעזר וכסיוע להבנת השיחות מוציאים אנו לאור קובץ זה הכולל את הנחות הדברים מחלקי ההתוועדות שיוקרנו בוידאו במסגרת המבצע, בלשון הקודש באידיש, ובאנגלית (הדברים נערכו ע"י חברי המערכת והינם על אחריותם בלבד).

וידאו זה יוצא במסגרת סדרת "פארברענגען עם הרבי", היוצאת לאור בשיתוף עם חברת JEM, ותודתנו - בשם כלל אנ"ש ותלמידי התמימים - נתונה להם בזאת.

*

ויה"ר אשר בזכות ה'קאך' בלימוד תורת רבנו, ובפרט באופן ש"רואה בעיניו ממש את המשלח, נשיא דורנו, שנותן לפניו היום שליחות זו", נזכה להקהל האמיתי "האנשים והנשים והטף" עם מלכנו בראשנו בקרוב ממש!

יום הבהיר, כ"ה אד"ש התשע"ו, שנת הקהל

ועד תלמידי התמימים העולמי

בס"ד. חלק משיחת יום א', י"א ניסן, ה'תשל"ב.

הנחה פרטית בלתי מוגה

שיחה א'

א. בכל עת שבני ישראל נפגשים, הכלל הוא "פותחין בברכה".

ובעמדנו בחדוש ניסן – הרי ענין הברכה מתאים באופן מיוחד בימים אלו:

בחדוש ניסן היתה לידת עם ישראל – "לקחת לו גוי מקרב גוי", "באותות ובמופתים" שלא הי' כמותם. והתחלת ענין זה היתה מר"ח ניסן ואילך, כדברי חז"ל שפרשת "החדוש הזה לכם" ("כזה ראה וקדש") נאמרה בר"ח ניסן, היינו שכבר אז נתבשרו על הגאולה, וכיון ש"דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה" – הרי זו התחלת הגאולה בפועל. ו"הימים האלה נזכרים ונעשים" בכל שנה ושנה, ובמיוחד בשבוע של התחלת חג הפסח, "בצאת ישראל ממצרים".

ב. וכיון שנמצאים אנו בהתאספות של בני ישראל "כולנו כאחד", כלב אחד ובדעה אחת, כדי לחזק את הקשר לעניני תורה ומצוות, ועי"ז אל הקב"ה, נותן התורה ומצוה המצוות, ה"ז זמן מוכשר עוד יותר לענין הברכה, ע"פ הלשון "ברכנו אבינו כולנו כאחד" – ובהקדים:

ענינה של ברכה הוא – להמשיך כל טוב, ובטוב הנראה והנגלה דוקא, שגם אצל המקבל יהי' זה באופן של ברכה.

וענין זה מודגש ביותר בברכה הניתנת מ"אב", שכן, אע"פ שכל ברכה ניתנת "בעין יפה", הרי בברכה הניתנת מאב הדבר הוא ביתר שאת וביתר עז, וכמו שנאמר "כרחם אב על בנים": אב מתחשב ביותר בכלי הקיבול של בנו וכיכולת ההבנה והשגה שלו, וכמו שרואים בחוש בהנהגת אב עם בנו הקטן, שאינו נותן לו ענינים נעלים מדאי, שאינם לפי ערכו.

זאת אומרת: בודאי רצון האב הוא לתת לבנו את הענינים הכי טובים ונעלים, אלא שהוא מלביש אותם בלבושים שלפי ערך הבן, באופן שהבן יכול להבין ולקבל, ועי"ז ישיג סוכ"ס גם את פנימיות ועילוי הענינים.

ונמצא שהאב מקיים את שני הענינים: מחד גיסא, הוא נותן לבנו כל מה שברצונו לתת, ומאידך, הוא מלביש זה באותיות שבהתאם להבנתו של הבן, וזה גופא נותן לו את הכחות שסוכ"ס יקבל הן את החיצוניות והן את עומק הענין ע"פ ה"כלים" של האב.

ועד"ז בענינו – "ברכנו אבינו כולנו כאחד":

פארברענגען עם הרבי

תחילת הברכה היא באופן של "כי נער ישראל ואוהבהו" – אהבת האב לבנו מצד היותו נער, באופן של קטנות, שאינו יכול לקבל את עומק הענינים ע"פ שכל האב, וממילא הברכה ניתנת באופן הנראה והנגלה, כדי שגם ה"נער" יחוש את אהבת האב אליו; אבל עי"ז זוכים אח"כ גם לתכלית העילוי, לפי גודל היכולת של האב.

ג. ובהמשך להאמור, שאנו נמצאים בחודש הגאולה, בחודש ניסן, ובחודש זה גופא, בשבוע שבו חל חמשה עשר בניסן, בצאת ישראל ממצרים – הרי זהו זמנה של הברכה שהקב"ה יביא את הגאולה האמיתית והשלימה, שהתחילה כבר בעת יציאת מצרים, כמש"נ "כימי צאתך מארץ מצרים גו'", ועתה לא נותר אלא שתתקיים בגלוי.

וכדי שנקבל אותה בשמחה ובטוב לבב, יסיר הקב"ה עוד לפני כן את כל הענינים המבלבלים, ולכאור"א מישראל תהי' חירות אמיתית מכל הענינים המפריעים בחייו הרוחניים והגשמיים, ואזי בודאי ימלא רצון ה' בלימוד התורה ובקיום המצוות, וממילא יהי' "כלי מחזיק ברכה" לברכתו של הקב"ה, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", בשעות האחרונות של הגלות, ובקרוב ממש – בישועה ובגאולה ובברכה השלימה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ואזי, "כולנו כאחד", "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", נלך לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

• • •

שיחה ב'

ד. כאמור לעיל, חמשה עשר בניסן – שבו "קיימא סיהרא באשלמותא", דבר שיש לו שייכות מיוחדת עם בני", שהרי ישראל "מונין ללכנה" ו"דומין ללכנה" – הוא יום לידת עם ישראל, כמ"ש בנוגע ליציאת מצרים "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי", ואיתא במכילתא בפירוש הפסוק, שהוצאת בני"י "מקרב גוי" היא בדוגמת הוצאת העובר מקרב אמו. ועד"ז מבואר במפרשי התנ"ך על הפרק הידוע ביחזקאל – המובא גם בהגדה – שבו מדובר על לידת עם ישראל, "ומולדתך ביום הולדת אותך וגוי", דקאי על ט"ו בניסן, בצאת ישראל ממצרים.

והנה, כאשר מדובר על ענין של לידת עם, הדבר מעורר את השאלה – מהי תכליתו של עם זה, שאלי' הוא צריך לשאוף כדי להגיע לשלימותו? ועד"ז נשאלת שאלה זו על כאור"א בפרטיות, "עולם קטן זה האדם" – שהרי בתורה "מה שיש בכלל יש בפרט" – מהי תכלית עבודת האדם, ומה צריך הוא להשיג כדי שיהיו חייו חיים שלמים?

ובכן, מכיון שלידת עם ישראל, "לקחת לו גוי מקרב גוי", היתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, "לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח" . . . אני הוא ולא אחר",

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

הרי מובן, שתכלית והמטרה בלידה זו – שאל"י צריך לשאוף גם הגוי הנולד – נקבעת בהתאם לענינו של המוליד:

המוליד – הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו – הרי הוא "עצם הטוב", וכמו שמצינו הלשון בנוגע להקב"ה: "מטבע הטוב להיטיב".

וְלַהֲעִיר: מה שאנו רואים למטה, שכאשר אדם הוא בטבע הטוב (אפי' מצד התולדה, ללא כל השתדלות מצדו), הנה טבעו הוא "להיטיב" – זהו משום שלמעלה, לגבי "אדם העליון שעל הכסא", לגבי הקב"ה כביכול, ענינו הוא "להיטיב" מצד זה שהוא "עצם הטוב".

וכיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, הרי מובן, שמי שנולד – "לקחת לו גוי מקרב גוי" – ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, הרי תכליתו וענינו הוא – שיהי' לו טוב בתכלית השלימות.

ה. והנה בהשקפה ראשונה, מהי טובה בתכלית השלימות? – זוהי טובה המתקבלת ללא כל יגיעה מצד האדם, שכן, אם יש צורך ביגיעה כדי לקבל את הטוב, הקבלה אינה בשלימות, שהרי יש כאן גם פעולה והתאמצות מצד המקבל.

ואפי' בשעה שההתאמצות היא קטנה – הרי החילוק בין יגיעה קטנה וגדולה הוא רק בכמות, אבל באיכות, לכאורה אי"ז נתינת הטוב בשלימות, שהרי נתינה זו באה בתנאי: אימתי יוכל האדם לקבלה? – דוקא אם מצדו תהי' השתדלות ויגיעה, ועכ"פ יגיעה קטנה; משא"כ כשהאדם מקבל את הטובה ללא כל יגיעה, הרי הוא מקבל בשלימות את הטוב אשר "עצם הטוב" נותן לו.

ועפ"ז נמצא לכאורה, שמצד האמונה בשלימות הבורא, שלימות שאין למעלה הימנה – שמצד זה מוכרח שהקב"ה רוצה לתת את הטובה בשלימות הכי גדולה – צריך לומר שהקב"ה רוצה שבני ישראל, "מעשה ידי להתפאר", יקבלו את כל עניני הטובה ללא כל יגיעה והשתדלות.

ואע"ג שאנו רואים למעשה, שיש צורך ביגיעה ע"מ לקבל דבר מה – הי' אפשר לבאר לכאורה שמצב זה נעשה אח"כ, "מפני חטאינו", וכידוע הפירוש – בדקות הענינים – ש"חטא" הוא מלשון חסרון, כמש"נ "והייתי אני ובני שלמה חטאים", היינו חסרים; דמכיון שחסר בשלימות האדם – חסר גם בשלימות הטוב, ולכן, לכל לראש צריך האדם להתייגע כדי להגיע לשלימותו הוא, ודוקא ע"י יגיעה זו נעשה כלי לקבל שלימות הטובה. אבל לולא החטא והחסרון, הנה בריאת עם ישראל – ועד"ז בריאת האדם כיחיד – היא באופן שיקבל את כל עניניו בלי שום יגיעה והשתדלות.

ו. אבל באמת א"א לומר כן, שהרי מצינו באדם הראשון

פארברענגען עם הרבי

— שבודאי הי' בתכלית השלימות דאדם, שהרי הי' יציר כפיו של הקב"ה, ולא רק בגופו ("גלמי ראו עיניך"), אלא גם בנשמתו, כמש"נ "ויפח באפיו נשמת חיים", ואיתא בזוהר "מאן דנפח — מתוכי" (ומפנימיותו) נפח", והיינו שאי"ז ע"ד הכל הדיבור היוצא ללא התאמצות, אלא זהו הכל היוצא מתוכיותו ופנימיותו של הנופח —

שנאמר עליו, עוד קודם חטא עץ הדעת, "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה":

קודם החטא הי' מצב העולם ללא כל חסרון, "עולם על מילואו נברא", כדאיתא במדרש עה"פ "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" — "תולדות מלא כתיב" (שזהו רק ב' פעמים בכל התורה: בשעת הבריאה, קודם החטא, וכן "אלה תולדות פרץ", שבוה מרומז מצב העולם לאחרי ביאת משיח צדקנו; ובמשך הזמן שבינתיים — המצב הוא של חסרון). ובהיות העולם במצב נעלה כזה — שנמשך במשך ששת ימי בריאת העולם, כולל עת בריאת אדם הראשון — נאמר "ויניחהו בגן עדן (לא "לאכול מפרי" ולשבוש מטובה", ללא כל השתדלות מצדו, אלא) לעבדה" — ענין העבודה דוקא.

אמנם נאמר לו "מכל עץ הגן אכל תאכל", אבל זה הי' לאחרי שכבר הי' בגן עדן; ואילו כאשר הכניסוהו לגן עדן, עוד קודם לזה, הרי התנאי לזה הי' "לעבדה" דוקא.

והרי "עבודה" בלשון הקודש פירושה יגיעה, כפי שמפרש רבינו הזקן הלשון "עובד אלקים", שזהו מלשון "עביד עורות" — מהעבודות הקשות ביותר. וזהו ג"כ הטעם שכאשר מציינים אדם מסור לגמרי, עד שאינו מציאות לעצמו כלל, קוראים אותו בשם "עבד", כי כל מציאותו היא מציאות האדון, כמבואר בכמה מקומות, והדבר מתבטא גם בהלכה למעשה, כמבואר בפוסקים הנפק"מ בדבר בנוגע לגט שחורר כו'.

ועד"ז מצינו בגמרא בפירוש הכתוב "אדם לעמל יולד", שאי"ז מצד חטא ועוון — לא כפשוטו, ואפי' לא בדקות הענין, מלשון חסרון כנ"ל — אלא כמשמעות הלשון "לעמל יולד", שמלכתחילה זוהי תכלית לידת האדם, שתהי' לו הזדמנות לקיים בפועל את ענין ה"עמל" — "עמל" דוקא, ולא סתם עשי' בעלמא.

ז. ועד"ז הוא בענינו — בנוגע ללידת עם ישראל, "לקחת לו גוי מקרב גוי", בעת יציאת מצרים:

הכתוב אומר "בהוציאך את העם ממצרים", ואינו ממשיך שאז תהי' חירות, ואזי יבואו לארץ טובה ורחבה, "לאכל מפרי" ולשבוש מטובה", אלא — "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה".

וההדגשה בכתוב היא "תעבדון" דוקא: חובת האדם בענין של עשי' — מצינו גם בפירוש חז"ל עה"פ "אשר ברא אלקים לעשות" — דקאי על תפקיד האדם "לתקן"; אבל כאן הלשון היא "תעבדון" — לא עשי' או שמיעה או לימוד וכיו"ב, אלא עבודת עבד דוקא, שהיא דבר הדרוש התאמצות גדולה הרבה יותר.

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

וענין זה מודגש יותר ע"פ הנאמר במדרש, ורש"י מביאו בפירושו על התורה – שמה שזוכה שזהו פשוטו של מקרא, שכן זהו תוכנו של פירוש רש"י על התורה: "אני לא באתי אלא לפרש פשוטו של מקרא" – שפסוק זה הוא כנתינת טעם: מפני מה יהי "בהוציאך את העם ממצרים", בזכות מה? – בזכות זה שילכו מלכתחילה לקיים "תעבדון את האלקים על ההר הזה".

[ולהעיר, שמדברים אלו יש ללמוד הוראה בנוגע לכל עם ועם: כאשר בני האומה מתדיינים בשאלה מהו הכיוון הנכון שיש להשקיע בו את השתדלותם, אזי אין צריכים להתחיל בנסיגות לקבל ככלל ככלל היותר, אלא ההתחלה צריכה להיות "לעבדה ולשמרה" – לעבוד את עבודתם בשלימות, ואח"כ תגיע אליהם בדרך ממילא הטובה מאת "עצם הטוב"].

ומכל הנ"ל נמצא שהצורך ב"עבודה" וב"עמל" הוא ענין הטבוע בבריאה מתחילתה, כמו שנאמר על אדם הראשון "לעבדה ולשמרה"; וכן הי' בעת לידת עם ישראל – "תעבדון את האלקים וגו'"; וכן הוא בכל אחד מישראל בפרטיות בכל מקום ובכל זמן, אשר "לעמל יולד", כמבואר בגמרא בסנהדרין, שכתוב זה קאי על כאו"א מישראל (אלא ש"עמל" זה שבכתוב הוא "עמל תורה" דוקא, כמסקנת הגמ' שם, ונכלל בזה גם הקס"ד דקאי על "עמל שיחה" ו"עמל מלאכה", שהרי קס"ד בתורה אף היא חלק מהתורה ונכללת במסקנא).

ח. אמנם, אע"פ שיודעים שכך הם פני הדברים, מתעורר רצון בקרב "עם חכם ונבון" להבין את הענין בשכל: איך יתכן שע"פ התורה תכלית השלימות של עם ישראל, ושל כל יחיד, באה ע"י עבודה ועמל, ועי"ז דוקא באים אל שלימות הטוב, בשעה שלכאורה ענין העבודה הוא היפך שלימות הטוב – שהרי אם נדרשת עבודה והתאמצות, בהכרח שישנם העלמות והסתרים ומניעות ובלבולים שיש להסירם?

והביאור בזה הוא – שהקב"ה לא רצה שיקבל האדם, בלשון הידוע, "נהמא דכסופא":

אנו רואים בטבע האדם, שכאשר מקבל דבר מה ללא כל השתדלות מצדו – אפילו ללא "עביד נייחא לנפשי" שע"י "יהיב לי מתנתא" – אזי הוא בוש בקבלת דבר זה. וכמו שמצינו בירושלמי ש"הכלה הופכת פני' ואוכלת", וטעם הדבר – לפי שבהיותה כלה, עדיין לא השתדלה במאומה, והרי היא מקבלת מן המוכן, "נהמא דכסופא".

וממילא, אילו הי' האדם מישראל מקבל את הטובה ללא השתתפות והשתדלות מצדו – אזי, אף אם הי' זוכה לטוב במילואו, לא הי' נהנה ממנו הנאה שלימה, משום שהי' זה "נהמא דכסופא". ומטעם זה נתן הקב"ה הזדמנות לכאו"א לקיים "תעבדון את האלקים", "לעבדה ולשמרה", ורק לאחר זה יגיע אל ארץ טובה ורחבה ויהי' "מכל

פארברענגען עם הרבי

עץ הגן אכל תאכל", כי באופן זה יקבל את הטובה בשלימות, ללא "כסופא", שהרי היתה בזה גם השתתפות מצדו.

ולהוסיף, שהיתרון בדבר שהאדם השתדל בו לגבי דבר המתקבל באופן של "נהמא דכסופא" אינו רק בשעה שב' האפשרויות הן בערך זל"ז, אלא, כדאיתא בגמרא, "רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו".

ומובן, שדוקא מצד זה שהקב"ה הוא טוב בתכלית השלימות, ו"מטבע הטוב להיטיב" – רצונו שתהי' למקבל הנאה שלימה מן הטובה, וזהו דוקא ע"י הקדמת העבודה והעמל.

ט. כאמור לעיל, הזכות שעל ידה התקיים "בהוציאך את העם ממצרים" היא – ענין העבודה והעמל, "תעבדון את האלקים על ההר הזה". ויש לומר, שענין זה התבטא בעשי' בפועל עוד קודם יציאת מצרים:

ידוע שההכנה לפסח היתה "בדמייך חיי גו' בדמייך חיי" – דם פסח ודם מילה. ובשני ענינים אלו מצינו עבודה והשתדלות גדולה:

"דם פסח" הי' ע"י הציווי "משכו וקחו לכם וגו'", "משכו ידיכם מעבודה זרה" – דבר שהורגלו אלו מכמה שנים, "וקחו לכם שה" – שהי' הע"ז של מצרים, וכדאיתא במדרש, "בשעה שאמר הקב"ה למשה לשחוט הפסח אמר לו משה . . . אי אתה יודע שהצאן אלהיהן של מצרים הן, שנאמר הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוננו", ואעפ"כ "ויאמינו העם" וקיימו את ציווי ה', ובודאי הי' הדבר כרוך בעמל ובהשתדלות גדולה ביותר; וגם בנוגע ל"דם מילה" – הרי, כמ"ש הרמב"ם בהל' מילה, זהו ענין של סכנה, ובכ"ז קיימו זאת בני ישראל (אף שהי' זה עוד קודם מ"ת).

ועד כדי כך גדלה מעלת עבודתם והשתדלותם, ש"אילו זכו" היתה גאולתם זו, "כימי צאתך מארץ מצרים גו'", גאולה שלימה ו"זמן חירותנו" בתכלית השלימות.

וכאמור לעיל, "הימים האלה נזכרים ונעשים", וכפירוש האריז"ל, שכאשר הימים "נזכרים" – עי"ז שמתבוננים בהם ובתוכנם – אזי "נעשים", נמשכות ההשפעות וההמשכות כפעם הראשונה, ועוד יותר מזה, שהרי "מעלין בקודש".

וכן הוא בענינו – בעמדנו בחודש ניסן, ובפרט בימים שבין העשירי בניסן ל"ד ניסן, שהרי ימים אלו היו ימי ההכנה שבין לקיחת השה – "בעשור לחודש . . . ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית" – לשחיטתו בפועל, "ושחטו הפסח", ביום י"ד ניסן, ובודאי עמדו בימים אלו שבינתיים במעמד ומצב נפשי נעלה ומיוחד, עד לצאת ישראל ממצרים, ביום חמשה עשר בניסן.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ובסגנון רבינו הזקן – ע"י מעשינו ועבודתנו במשך "שית אלפי שנין דהוי עלמא", ובמיוחד במשך זמן הגלות – שאז

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

מעשיו ועבודתו של האדם מישראל דורשים מסירת נפש, שלא להתפעל מהסביבה כו' – מביאים לקיום "אראנו נפלאות" בטוב הנראה והנגלה, למטה מעשרה טפחים, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

• • •

שיחה ג'

י. נתבאר לעיל, שהקב"ה קבע את סדר העולם באופן שיש צורך בענין העבודה והעמל, והדבר נלמד (א) ממה שנאמר בנוגע לעם ישראל, שבו בחר מכל העמים, שתחילה יהי' "תעבדון את האלקים על ההר הזה" ורק אח"כ יגיעו אל "ארץ טובה ורחבה"; (ב) מן הכתוב בנוגע לאדם, "יצור כפיו של הקב"ה" – "ויניחהו בגן עדן (על מנת) לעבדה ולשמרה"; (ג) מהנאמר בנוגע לכל אחד ואחד – "אדם לעמל יולד".

ונתבאר בטעם הדבר – שזהו לפי ש"רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו".

אך לכאורה, כ"ז הוא תירוץ והסברה טובה כאשר מדובר על טובה הניתנת "בין אדם לחבירו", מאת אדם הנתון לממשלת חוקי הטבע, וממילא, מאחר שטבע האדם הוא ש"רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו" – אין לו ברירה, ואם ברצונו שהזולת יקבל את הטובה בשלימות, עליו לתבוע ממנו דבר מה, עכ"פ עבודה קטנה – ובלשון המדרש: "אצבע קטנה" – כדי שעי"ז הטובה תהי' "שלו";

אולם אין תירוץ זה מיישב כלל את הנהגת הקב"ה, שאינו מוגבל בחוקי הטבע, שהרי הוא עצמו קבע אותם – "חוקות שמים וארץ גוי' שמת" – וממילא, "הא גופא קשיא": מדוע קבע הקב"ה את טבע האדם שלא יקבל ברצון את הטובה אא"כ טרח עבודה בעצמו? – והרי, כשם שכרא את האדם באופן ש"רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו", כך הי' יכול לברוא אותו באופן שיקבל ברצון "תשעה קבין של חבירו", ובלבד שיגיעו אליו בדרך הטוב והישר!

ואדרבה: מצד זה שהוא "עצם הטוב" ו"מטבע הטוב להיטיב", הי' צריך לכאורה לברוא את האדם בתכלית השלימות, שלא יזדקק לשום יגיעה ועבודה (שהרי כל יגיעה ועבודה, איזה שתהי', דורשת מהאדם השתדלות, כלומר, העדר שביעות רצון, העדר מנוחת הנפש, העדר מנוחת הגוף וכו'), ואעפ"כ יהא נהנה מהטובה השלימה הניתנת לו "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"!

יא. וכאן באה הנקודה הפנימית והתיכונה בכל זה:

אמת היא, שכשם שכרא הקב"ה את האדם בטבע זה ש"רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו", כך הי' ביכלתו לברוא אותו באופן שהטובה תתקבל על ידו ברצון, ללא הרגשת "נהמא דכסופא", ובלבד שנתינת הטובה תהי' "בעיני יפה נותן", ע"י "טוב עין הוא יבורך" (שאל"כ אסור ליטול טובה כזאת);

פארברענגען עם הרבי

– והרי הקב"ה אינו "טוב עין" סתם, אלא "עצם הטוב" (כנ"ל), וא"כ בודאי הי' האדם יכול ליהנות מן הטובה בתכלית השלימות –

אבל במצב כזה לא הי' האדם אלא בבחינת "מקבל", ואילו הקב"ה רצה – בלשון חז"ל – שהאדם מישראל יבוא לשלימות נעלית יותר, שהיא תכלית השלימות ותכלית הטוב – "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית":

קבלת הטוב בתכלית השלימות מאת הקב"ה, גם אם ללא יגיעה מצדו – אף היא שלימות גדולה מאד, אבל זו שלימות של "נברא"; ואילו רצון הקב"ה הוא שהנברא יוכל להתעלות למעלה מגדרי הנבראים, עי"ז שייעשה "שותף להקב"ה" – בבחי' "בורא" כביכול, וכדאיתא במדרש: "אמר הקב"ה ליעקב, מה אני בורא עולמות אף אתה בורא עולמות".

[ובלשון הזהר, שהאדם נעשה "כולא חד" עם הקב"ה, כדאיתא שם, "תלת קשרין מתקשראן דא ברא, ישראל באורייתא ואורייתא בקב"ה", ועי"ז – "ישראל וקוב"ה כולא חד", שמתעלים בעצמם לדרגת "בורא"].

איך יכול האדם להיות שותף להקב"ה, ועי"ז להתעלות לדרגת בורא? – עי"ז שמקבל על עצמו חלק בשותפות:

אם מעניקים לו את חלקו בשותפות ללא כל השתדלות מצדו – הרי אין זו שותפות, אלא קבלת מתנה בעלמא; משא"כ בשעה שהוא נותן השתדלות ויגיעה מצדו – אף אם זו יגיעה קטנה בלבד – אזי הוא נעשה שותף אמיתי במעשה בראשית.

יב. וההדגשה בזה היא – שנעשה שותף לא רק בנוגע אליו ולחלקו בעולם, אלא בכל הבריאה כולה (שהרי אמיתית ענין השותפות היא – לא שלשותף הא' יש חלק אחד בנכסים ולשותף השני יש חלק אחר, אלא ששניהם שותפים בכל נקודה ונקודה של הנכסים המשותפים), וכמודגש בלשון הגמרא בשבת, "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", היינו, בכל הבריאה של ששת ימי בראשית – אע"פ שהאדם נברא בסוף יום ו' למעשה בראשית, כמרו"ל "שביעית עמד על רגליו" – לאחרי חצות היום.

וחידוש נוסף בזה: הטעם שנברא האדם באחרונה, "אחור למעשה בראשית", מפרש רש"י – ומזה מובן שזהו פשוטם של הענינים, וכי כך מבין אפילו "בן חמש למקרא" – שזהו כדי שימצא "הכל מוכן לסעודה", וא"כ לכאורה לא הי' עליו אלא ליהנות מסעודתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה; ומ"מ נאמר לו, שאין התכלית שיהנה מסעודה מוכנה זו, אלא רצון ה' הוא שייעשה שותף בכ"ז, ויתעלה להיות באופן של "בורא" כביכול, עד שיהי' "כולא חד"; הא כיצד? – עי"ז שתהי' "בריאה" גם מצדו, כשיקויים בו "לעבדה", "אדם לעמל יולד", "תעבדון את האלקים על ההר הזה", כנ"ל.

פארברענגען עם הרבי

וכאמור לעיל, מה שהקב"ה ברא את האדם בטבע זה שדוקא ע"י השתדלות ירגיש שהדבר הוא "שלו", אינו דבר מקרי, אלא זהו כדי שלא יהי' רק בבחי' מקבל, וממילא יחסר בשלימות הטובה הניתנת לו, כ"א יהי' שותף בעצמו בטובה זו, ואזי יתעלה לדרגת מצוה המצוה ונותן התורה, כביכול.

ועפ"ז יש לבאר גם מאמר הגמרא במגילה "יגעת ולא מצאת אל תאמין":

מכיון שכל הצורך ביגיעה בעניני תומ"צ הוא מצד חביבותן של ישראל (כנ"ל), כדי שתגיע לידם הטובה בתכלית השלימות, א"כ, "יגעת ולא מצאת" – שיהי' ענין של יגיעה ללא טובה גדולה הניתנת לאחריו – "אל תאמין": זהו דבר שאינו שייך כלל במציאות! שהרי הקב"ה לא הי' מניח לאדם מישראל להתייגע סתם, אלא דוקא עבור תכלית נעלית ביותר, ומכיון שיגיעת האדם בתורה היתה ע"פ ציווי ה', בהכרח שהשכר על היגיעה יהי' נעלה ביותר – לא רק לפי ערך היגיעה, "יגע ונשכר", אלא באופן של "מציאה", שהיא א' מג' הדברים הבאים "בהיסח הדעת", כמאמר הגמרא בסנהדרין, והיינו שיזכה לידיעת התורה באופן שא"ל לבוא אליו ע"י הדעת, אלא דוקא ע"י "היסח הדעת", ענין שלמעלה מהדעת.

יד. אמנם ביחד עם זה יש להדגיש, שאין פירוש הדבר ח"ו שהקב"ה דורש מהאדם יגיעה עצומה דוקא.

ובהקדמה:

מסופר במדרש שר' חנינא בן דוסא רצה לעלות לרגל, ולא הי' לו דבר להביא עמו, ומצא אבן גדולה שלא הי' בכוחו להעלותה לירושלים לבדו, ואזי באו אליו מלאכים בצורת בני אדם, ואמרו לו שהם יעשו זאת עבורו, אלא מאי? – עליו להושיט גם הוא "אצבע קטנה". ומשהושיט אצבע קטנה, נשא עיניו וראה שהוא עומד בירושלים עם האבן הגדולה.

ולכאורה ממה נפשך: כיון שהמלאכים נשאו עבורו את האבן, מה הועיל ע"י אותה "אצבע קטנה"?

והביאור בזה: הטעם שר' חנינא בן דוסא רצה להביא עמו את האבן הי' כדי לקיים הציווי "ולא יראו פני ריקם", דהיינו, שהאדם צריך לתת דבר מה משלו בעלותו לרגל. וממילא, אילו היו המלאכים נושאים לבדם את האבן הגדולה – לא היתה זו מתנה משלו, וה"ז "יראו פני ריקם"; משא"כ לאחר שהושיט אצבע קטנה ונשתתף בעצמו בהבאת האבן, הי' גם לו חלק בזה.

ואע"פ שעיקר נשיאת האבן היתה ע"י המלאכים – אי"ז נוגע כלל, שהרי מצד היגיעה, הושטת "אצבע קטנה" ע"י בן אדם היא יגיעה גדולה יותר מנשיאת אבן גדולה לירושלים ע"י מלאכים...

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

ויש לומר, שתוכן ענין זה מרומז בתיבת "עבודה" גופא, שהיא מלשון עבד (כדלעיל ס"ו) – דכשם שהעבד אינו מציאות לעצמו, אלא כל מציאותו היא מציאות האדון (כמ"ש הרשב"א), הנה ע"י קיום "תעבדון את האלקים" חדל האדם להיות מציאות של נברא, והוא נעשה מציאות "אלקים" כביכול, וכדאיתא במדרש עה"פ "אני אמרתי אלקים אתם", שלולא ענין החטא, היו בני ישראל נשאים במצב שרצה הקב"ה מלכתחילה, בכחי "אלקים" כביכול.

יג. זהו גם הביאור על הקושיא הידועה, שהתחלתה מופיעה כבר במדרש, אבל בימינו אלה היא נשאלת על כל צעד ושעל:

אם רצונו של הקב"ה שאדם מישראל ינהג ע"פ השו"ע והתורה והמצוה – מפני מה מניח הוא לפניו כ"כ הרבה קשיים כו'?

יהודי שרוצה לנהוג על-פי שולחן-ערוך – והרי זהו רצונו של כל אדם מישראל, כפס"ד הרמב"ם, שכל אחד מישראל, אלמלא ש"יצרו תקפו", רוצה הוא למלא את רצון ה', וממילא רצונו ללמוד תורה ולקיים מצוות – מדוע מניחים לפתחו כמה קישויים והעלמות והסתרים הדורשים ממנו יגיעה, ואזי מצווים אותו לעבוד השי"ת "בכל מאדך" – עד לענין של מסירת נפש?!

קושיא זו – מקורה ביצה"ר שבחלל השמאלי שבלב, שבראותו שהאדם נתקל בקושי או מניעה לקיום רצון ה', אזי הוא מופיע מיד וטוען: אם אכן רצון הבורא הוא שתקיים מצוה זו – והרי אתה מאמין באמונה פשוטה שכל פרט ופרט הנעשה בעולם, בכל מקום ובכל זמן, וגם בימינו אלו, הוא רק מאתו ית' – איך יתכן שצריך אתה להתייגע כ"כ כדי לקיים את המצוה? ! הרי זהו דבר והיפוכו!

והמענה לזה הוא – שמעין קושיא זו מצינו כבר במדרש בנוגע למצוה הראשונה שנצטוו ישראל, מצות מילה, ששאל ע"ז הפילוסוף: אם הקב"ה רוצה במילה, למה לא ברא את האדם מלכתחילה באופן שיוולד מהול? והשיבו לו: "אפילו תורמוסין צריכין תיקון", שכן העולם נברא באופן שתהי' לאדם מישראל היכולת להכנס בשותפות עם הקב"ה.

וזהו הטעם על הקשיים העומדים בפני האדם כשרצונו לעשות דבר טוב בכלל, ובפרט בעניני תומ"צ – להשיג ידיעה אמיתית בתורה ולקיים מצוות כדבעי – שאי"ז משום ש"עצם הטוב" רוצה לייגע ולהטריח את בני ישראל ח"ו, אלא זהו דוקא מצד חביבותן של התורה והמצוות וחביבותן של ישראל:

ענינים דלעו"ז – ניתנים ללא יגיעה, "אשר נאכל במצרים חנם", כמ"ש בזהר; משא"כ עניני תומ"צ הם דוקא "בכסף", דוקא ע"י השתדלות, ועי"ז מרגיש האדם שהם שייכים לו.

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

ועד"ז בעניננו:

כשם שבריאאת העולם ע"י הקב"ה לא היתה ביגיעה, כמרז"ל "לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה בעולמו", אלא בדיבור פיו כו', הנה גם שותפות האדם בבריאאה זו אינה צריכה להיות ע"י עמל ויגיעה כפשוטו עד כדי יסורים ר"ל, אלא – "בדיבור פיו".

והענין בזה:

דיבור פיו של הקב"ה המדובר כאן הוא עשרה המאורות שבהם נברא העולם, שבמאורות אלו מתחילה התורה. וידוע פירוש הבעש"ט על הענינים הכתובים בתורה, ע"פ מאמר הגמרא בשבת "אנא נפשי כתבית יהבית", שהקב"ה הכניס בכתבתו את עצמותו, "אנא נפשי", אל תוך הכתב, ונתן זאת לבני ישראל.

ומזה מובן בנוגע לכאור"א מישראל – שהיגיעה הנדרשת ממנו צריכה להיות ע"ד "דיבור פיו" של הקב"ה, דהיינו, שיכולה זו להיות אפילו יגיעה קטנה בכמות, אלא שהיא באופן של "אנא נפשי", שמכניס בתוכה את עצמו לגמרי, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ועי"ז נותן הוא בהשותפות חלק השווה, כביכול, להחלק שנותן בורא מעשה בראשית.

טו. ואזי, כשנעשה האדם שותף במעשה בראשית, הרי הוא מביע דעה בכל מהלך העולם – שהרי הלימד תורה נקרא מלך, כמרז"ל עה"פ "בי מלכים ימלוכו", "מאן מלכי רבנן", כיון ש"תורתו נקראת על שמו" ונעשה בעה"ב על התורה שלמד, שנאמר "ובתורתו יהגה יומם ולילה" – וממילא פוסק הוא, "אמר מלכא עקר טורא", שיעקד "טורא", הוא היצה"ר הנדמה להר (כמרז"ל בזה), ואזי יתבטל ענין "מפני חטאינו", ובדרך ממילא יתבטל גם ענין "גלינו מארצנו", ותבוא הגאולה האמיתית והשלימה.

ובלשון הרמב"ם: "הבטיחה תורה" – תורת אמת, אבל ביחד עם זה תורת חיים, חיים בעוה"ז הגשמי והחומרי – "שסוף ישראל לעשות תשובה. . ומיד הן נגאלין", תכף ומיד, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

• • •

שיחה ו

טז. ישנו ענין שצריכים לדבר עליו ולהחזירו בחוזק, וממילא המתנתי עד לאחרי שהתעוררות הציבור תהי' ניכרת בגלוי.

והענין הוא:

שאלוני, שלהיות שמלאו כבר "ימי שנתינו בהם שבעים שנה" – מה מתכוונן אני לעשות לאחר מכן? לכאורה הרי זהו זמן לחשוב על מנוחה כו'.

פארברענגען עם הרבי

ועניתי: לכל לראש – ענין זה אינו תלוי כ"כ במספר השנים ע"פ הרשום בה"פאספארט", אלא בהרגשתו של האדם, וגם – ובעיקר – בשאלה כמה מהשנים הללו אכן היו שנים קיימות... שהרי אין כל גדולה בכך שרשומות בה"פאספארט", או בתעודת הלידה וכיו"ב, כו"כ שנים, אלא העיקר הוא שידע האדם כי הוא "בא בימים", כפירוש הזהר – שהוא בא וכל ימיו עמו, עד אשר לא חסר "אפילו יומא חדא".

אבל אעפ"כ, "מנהג ישראל תורה הוא" להתחשב גם בשני חיי האדם כפשוטן, ובפרט שמצינו בספרים – בחוות יאיר, והובאו דבריו בפרי מגדים וכו' – ענינים מיוחדים בנוגע לשבעים שנה, ושם המדובר הוא בשנים כפשוטן.

יז. ובכן, התשובה לשאלה מה צריכים לעשות לאחר ששאלו שבעים שנה, נמצאת מיד בהמשך הפסוק – "ואם בגבורות": יש להוסיף ולעסוק בהתגברות יתירה באותם הענינים שהיתה בהם חלישות בשנים שלפניו, וכשעורכים חשבון צדק – הרי "ידע איניש בנפשי" כו'.

ומכיון שישנם אנשים שמצד מהותם וענינם, התעסקותם בקיום הדבר בעצמם, בידיהם וברגליהם, היא דבר הכרוך במניעות שונות, הרי מוכרחים הם לבוא בבקשה בהפצרה ובתחינה לאחרים, שישמעו מהם את הדברים ויקיימו אותם בפועל.

וקיום הדבר צריך להיות ע"פ הוראת התורה – "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומי שיש לו מאתיים רוצה ד' מאות":

"מנה", מאה, הוא שלימות במספר. וע"ז באה ההוראה, שמי שסבור שהשלים כבר את כל אשר עליו לעשות, צריך הוא לדעת, שאין פירוש הדברים שעתה יכול הוא לנוח וללכת לטייל... כיון שכבר פעל והגיע לשלימותו, כי אם אדרבה: הרגשה זו גופא צריכה לעורר אותו להיות "רוצה מאתיים", ב' פעמים ככה, ולא ברצון שבדרך דמיון, אלא ברצון אמיתי המביא לקיום הדברים בפועל.

יח. ויש להוסיף בביאור הלשון "רוצה מאתיים":

בכמה מקומות מבואר החילוק בין "רצון" ו"חפץ", שרצון קאי על חיצוניות הרצון וחפץ הוא פנימיות הרצון. וכמו שמצינו שברצון שייך ענין של כפי' – "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" – להקריב קרבן או כיו"ב בכמה ענינים (וכן בעסקי מכירה וקנין, "זבין זביני", שגם בזה שייך ענין של כפי' בכמה תנאים), והיינו שמצד ההכרח, באין לו ברירה, אומר האדם "רוצה אני" לעשות את הדבר המבוקש; משא"כ בחפץ אין שייך ענין זה, שכן א"א לכפות ולהכריח את האדם שיהי' אצלו שינוי בענינים השייכים לפנימיות הרצון.

ובסגנון אחר קצת: "רצון" – אינו דוקא שהאדם רוצה בדבר מצד עצמו, אלא יכול להיות שרצונו בו הוא לשם דבר אחר. ולכן שייך בזה "כופין אותו": אף שאין הוא

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

רוצה לעשות את הדבר המבוקש מצד עצמו, הנה מצד רצונו להנצל מן הכפי', הרי הוא מסכים לעשות דבר זה, שלולא הכפי' לא הי' מסכים לעשותו; משא"כ ה"חפץ" – רצונו בדבר מצד עצמו – אינו משתנה ע"י הכפי', אלא הוא נשאר כאשר הי'.

אבל מאידך גיסא, מאחר ש"חפץ" הוא ענין פנימי, הנה כאשר האדם חפץ במשהו, אפשר שלא יבוא הדבר לידי גילוי בפועל; משא"כ "רצון" הוא דבר המתבטא בפועל ובגלוי.

וע"ז אומרים, ש"מי שיש לו מנה" – צריך להיות "רוצה מאתיים" דוקא: לא די בזה שיהי' האדם חפץ בכך בפנימיות נפשו, כי אז עלול הדבר להשאר בבחי' חפץ ולא להגיע לידי פועל, אלא צ"ל "רוצה מאתיים" בגלוי, עד לפירוש הב' ברצון, שהוא מלשון מרוצת הנפש – שנפשו, נשמתו, תרוץ לקיים את כל הדברים האמורים.

יט. רגיל הדבר, כאשר מעוררים ע"ד ענין חדש, לקשר זה עם מספר מסוים.

וכפי שראינו כבר כמה פעמים: כשאומרים שצריך לפעול סתם, מבלי לנקוב במספר, אזי טוענים שכבר פעלו, וא"א לדעת אם אכן כך הדבר, ומהו המצב לאמתם של דברים; והרי גם במאמר חז"ל זה, "מי שיש לו מנה כו'", מדייקים לומר "רוצה מאתיים" דוקא, מספר מסוים.

ובענינו:

מכיון שעוברים עתה משנות השבעים לשנות השמונים, יש להוסיף במשך שנה זו לכל הפחות שבעים ואחת מוסדות חדשים.

– מסתמא ישנם כמה שהיו נבהלים מהדברים, אבל בהיותם עייפים הריקודים ומהשירה וכו', לא ישימו לב להתחייבות שיטלו על עצמם... אבל באמת אי"ז התחייבות, אלא זהו ענין של זכות, שהרי המדובר הוא במוסדות המביאים תועלת לרבים, וממילא "זכות הרבים תלוי בו", ומה שנוגע למעשה בפועל – ש"זכות הרבים מסייעתו" שהדבר יבוא לידי פועל בקלות יותר מהמשוער.

והסיוע בהתחלת הענין כבר ישנו:

כמדובר לעיל, עניני קדושה – ובכלל זה המוסדות האמורים – אינם ניתנים חנם; "חנם" – הי' במצרים, אולם בני ישראל יצאו מכבר ממצרים (ובפרט בעמדנו בחודש ניסן), וממילא כל ענינים אלו עולים בהוצאות כו'.

וכדי לקיים ענין "חבר אני לכל אשר יראוך", הנה מהסכום שניתן עבור "קרן השבעים", ינתן – לעוסקים בדבר במסירה ונתינה – לכל הפחות חלק המעשר מכל ההוצאות השייכות להקמת מוסדות אלו.

פארברענגען עם הרבי

ואם לא יסתפקו בשבעים ואחד, אלא ירצו להקים שמונים או אפילו מאה מוסדות – "תבוא עליהם ברכה", ובודאי לא תהי' מניעה לקבל חלק המעשר או יותר גם עבור ההוצאות של יסוד המוסדות הנוספים.

והעיקר הוא, שתהי' התחלה עכ"פ של "אצבע קטנה" של כאו"א – האנשים בנוגע להמוטל עליהם והנשים בנוגע להמוטל עליהן – ויעסקו בדבר במסירה ונתינה, ואזי, אף אם נדמה הדבר ל"אבן גדולה", ואפילו כשהתורה מעידה ע"ז שזו אכן אבן גדולה (כסיפור המדרש, כנ"ל סי"ד), הרי משמים יסייעו בהצלחת הענין.

כ. ויש להדגיש, שהכוונה בהקמת מוסדות חדשים אלו אינה שיתוסף עוד מקום שבו ניתן כיבוד של "יושב ראש", "גזבר", "יושב ראש כבוד" וכיו"ב, ולאחר מכן ידפיסו זאת על נייר מכתבים, ויפרסמו "כותרות" – כפי שאומרים כאן – בכל העיתונים, שפלוני בן פלוני זכה לכבוד פלוני, עד כדי כך שבחרו בו – ע"פ המצאה משונה של ארצות-הברית – כ"איש השנה"...

(כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת שחוק): מעולם לא נשמע כדבר הזה! "אחת בשנה" ישנו היום הקדוש, אבל "איש השנה" – ענין זה הוא המצאה שנתחדשה ע"י ארצות-הברית... וממה נפשך: אם הוא "איש" כפי שעליו להיות – הי' עליו להיות כך גם לפני שנה זו, ועליו להיות כך גם אחרי שנה זו; ואם הוא אדם שכזה שאינו "איש" אלא לשנה אחת בלבד – הרי זה סימן שגם בשנה זו אינו "איש", שאל"כ – הי' כך גם קודם לכן, והי' כך גם לאחר מכן!

הלוואי שהי' זה רק דבר צחות ושחוק... לגודל הצער, כן היא המציאות בפועל: מי שהוא "איש השנה" – זהו סימן שגם בשנה זו איננו איש.

אבל אם אפשר להשתמש בענינים אלו עבור תורה ומצוות – יכולים אתם לתת לאדם כבוד של "איש השנה" או "איש החודש"... לא אכפת לי, ובלבד שעי"ז יקים מוסד חדש המיוסד על יסודי התורה והמצוות.

ומטרת מוסדות אלו יכולה להיות גם ענין של "בן אדם לחבירו" – שהרי גם זה נכלל בתורה ומצוות – אם הדבר מיוסד על "בין אדם למקום", אשר דוקא באופן זה יש לזה קיום, וכפירוש רש"י עה"פ "ואהבת לרעך כמוך", דקאי על הקב"ה, "רעך ורע אביך אל תעזוב", המיוסד על הפירוש המופיע בשמות רבה. – הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" הוא בפי' קדושים, אבל תוכן פירוש זה נמצא בשמות רבה.

כא. וענין נוסף בזה – שלא כרגיל:

בדרך כלל הסדר הוא, שרק לאחר שישנם תשעים אחוזים מהסכום, אזי ניתנים עשרה אחוזים מאת ה"גזבר" שלי... אבל בשנה זו אוציא את הדבר מרשותו, ותינתן

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

מיד ההתחלה של העשרה אחוזים, ובלבד שיתחילו מיד בהקמת המוסדות החדשים בשעה טובה ומוצלחת.

ולאחרי שיוקמו שבעים ואחד מוסדות – בודאי ירצו להוסיף ב' פעמים ככה וד' פעמים ככה, כמובא לעיל מאבות דר' נתן, אשר "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים" ו"מי שיש לו מאתיים רוצה ד' מאות", והלוך והוסיף ואור, עד שיציפו את העולם בעניינים של טוב וקדושה.

ועי"ז יזרזו את הגאולה האמיתית והשלימה, ואזי "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם", "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", בגאולה האמיתית והשלימה – כסיום וחותם ספר משנה תורה להרמב"ם, הוא היד החזקה, מאת "מורה הנבוכים" בדורו ומורה הנבוכים בכל הדורות, עד לנבוכי דורנו;

ו"גדול לימוד שמביא לידי מעשה", שבכח התורה, "מאן מלכי רבנן" – והרי הדברים האמורים מופיעים בחותם ה' מלכים – יתוקן העולם בהתאם לרצון הקב"ה, שתהי' דירה לו ית' בתחתונים, "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר", בקרוב ממש.

• • •

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

בס"ד. התוועדות י"ט כסלו ה'תשמ"ב

הנחה פרטית בלתי מוגה

שיחה א'

א. ס'איז א כלל אז פותחין בברכה, איז די ברכה וואס איז אלע מאל מתאים ווען אידן טרעפן זיך צוזאמען עאכו"כ אין א חודש ווען ס'איז געווען "לקחת לו גוי מקרב גוי", ווען אידען זיינען געבארן געווארען, אלס א פאלק באותות ובמופתים, מיט אזוינע נסים וואס איז קיינמאל נישט געווען עד אז, וואס "הימים האלה נזכרים ונעשים", אז דאס חזר'ט זיך איבער דעם יאר, ועד"ז אין די יארן שלפני זה, און ס'איז ע"ד ווי דעמולט, אז ס'איז אנגעזאגט געווארן די גאולה פון ראש חודש אן, וואס אויף "החודש הזה לכם" זאגען חז"ל אז דאס איז געזאגט געווארן בר"ח ניסן "כזה ראה וקדש", און "דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה", האט זיך שוין דעמולס אנגעהויבען די גאולה, ובמיוחד אין דער וואך פון ט"ו ניסן – התחלת פסח, בצאת ישראל ממצרים, איז דאך דעמולט דער זמן נאך מער מוכשר לפתוח בברכה, וואס אן ענין פון א ברכה איז דאך אויף ממשיך זיין כל טוב בטוב הנראה והנגלה, וואס דעמולט ווערט דאס א ברכה וואס דער מקבל נעמט דאס אויף אלס א ברכה.

דערפאר איז אויך א זמן הכושר במיוחד, ווען עס איז "כולנו כאחד" – בשעת אידן קלייבן זיך צוזאמען ביחד, בלב אחד ובדיעה אחת, אויף פארבינדן זיך מיט ענינים פון תורה ומצות, און דורך זיי מיט דעם אויבערשטן, מיט דעם נותן התורה, ומצוה המצוות – וואס דורך דערויף ווערט אויך דעם "כולנו כאחד" נמשך דער ברכת ה' ווי דער לשון איז "ברכנו אבינו כולנו כאחד".

ב. וואס אויב בכלל אז מ'גיט א ברכה גיט מען דאס בעין יפה, עאכו"כ א ברכה וואס קומט פון אן אב, ווי דער לשון דא איז "ברכנו אבינו" וואס דעמולט איז די ברכה ביתר שאת וביתר עז, און אן אב רעכנט זיך דאך אלע מאל מיט דעם פארנעם און הבנה והשגה פון דעם בן וועמען ער גיט די ברכה. דערפאר זעט מען – "כרחם אב על בנים", – אז בשעת אן אב באציט זיך צו א בן קטן, גיט ער נישט ענינים וואס פאר דעם בן איז דאס צו הויך, ער וויל דאך עם אבער געבן די ענינים הכי טובים והכי נעלים, טוט ער דאס אן אין אזוינע לבושים און אין אזא צורה, אז דער בן זאל דאס אויך פארשטיין און זאל דאס אויפנעמען, און דורך דערויף – אויך סוף כל סוף צו קומען צו די פנימיות און עילוי הענינים,

וואס דעמולט פירט זיך אויס ביידע ענינים: דער פאטער גיט אלץ וואס ער וויל געבן; דער קינד, כאטש ער איז נאך נישט דערוואקסן צו דעם פאטער'ס שכל, אבער דורך דעם וואס מ'גיט דאס עם אין אותיות, לויט זיין פארשטאנד, לייגט מען אין דעם אריין אלץ וואס דער פאטער וויל געבן און דאס ווערט ברשות הבן. און דאס גופא גיט עם

פארברענגען עם הרבי

כוחות אז סוכ"ס זאל ער נעמען סיי די חיצוניות און סיי די גרויסקייט לויט דעם שכל און פארנעם פון דעם אב.

דערפאר; בשעת עס איז דא דער "כולנו כאחד" ווערט נמשך אין דעם "ברכנו" א ברכה ווי ס'גיט או אב. אנהויבנדיק פון "נער ישראל ואהבהו", אז דעמולט קומט ארויס די אהבה פון דעם אב מצד דערויף וואס עס איז א "נער" מ'שטייט נאך אין א קטנות, מ'איז נאך ניט דערוואקסן צו דעם פארשטאנד ווי דער אויבערשטער וויל לויט זיין שכל, איז דעמולט דוקא שטייט די אהבה בגילוי יותר, כדי א נער קטן זאל אויך פארשטיין, און דורך דערויף נעמט מען אויך דעם תכלית העילוי, וואס עס איז דא לויט דעם פארנעם פון דעם פאטער.

ג. איז בהמשך להאמור, אז מ'געפינט זיך אין חודש הגאולה, חודש ניסן, און אין דעם חודש עצמו – אין דער וואך פון חמשה עשר בחודש ניסן – "בצאת ישראל ממצרים", איז דעמולט איז די צייט פון דער ברכה, אז דער אויבערשטער זאל אראפבריינגען די גאולה האמיתית והשלמה, וואס זי איז "כימי צאתך מארץ מצרים" וואס דעמולט האט זיך דאס אנגעהויבן און עס דארף איצטער ארויסקומען בגלוי, איז כדי מ'זאל דאס אויפנעמען בשמחה ובטוב לבב, זאל דער אויבערשטער פריער אראפנעמען כל ענינים המבלבלים, זאל זיין א חרות אמיתית פון אלע ענינים וואס שטערן א אידן אין חייו הרוחניים, און צוזאמען דערמיט – אויך חייו הגשמיים, וואס דעמולט פירט ער זיך ווי דער אויבערשטער וויל אין לימוד התורה וקיום המצוות, און ער ווערט א כלי מחזיק ברכה, ברכתו של הקב"ה, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, אין די לעצטע שעות פון גלות, לויט דעם אופן ווי מ'געפינט זיך נאך אין גלות,

ובקרוב ממש, אין דער ישועה און ברכה השלמה – גאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, וואס דעמולט וועט זיין "כולנו כאחד" – בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו, מען וועט גיין אלע מקבל זיין פני משיח צדקינו ובקרוב ממש.

• • •

שיחה ב'

ד. מ'האט דאך גערעדט פריער בהנוגע צו חודש ניסן, און אין חודש ניסן אין דער צייט וואס "קיימא סיהרא באשלמותא", בחמשה עשר בו, וואס דעמולט איז דאך די לבנה בשלימות, וואס "ישראל מונים ללבנה" און "דומים ללבנה", ווי ער זאגט אין מדרש, איז בחמשה עשר בניסן איז געווען דער "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי", און ווי ער זאגט דעם לשון אין מכילתא, אז דאס איז בדוגמא ווי מ'נעמט ארויס דעם עובר "מקרב", וואס אויך לשון המכילתא באווייזט אז דעמולט איז געווען די לידה פון עם ישראל, און אזוי אויך די מפרשי תנ"ך אויף דעם בארימטן קאפיטל אין יחזקאל (וואס ווערט אויך אראפגעבראכט אין הגדה) וואו עס רעדט זיך וועגען לידת עם ישראל,

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

— זיינען מפרש אז דער קאפיטל רעדט זיך וועגן חמשה עשר בניסן — "בצאת ישראל ממצרים".

שטעלט זיך די שאלה: בשעת עס ווערט געבארן א פאלק, און אין תורה איז דאך דער סדר אז "מה שיש בכלל יש בפרט" איז עד"ז אין "עולם קטן זה האדם", איז אין וואס דארף שטיין דעם תכלית השלמות ועבודת האדם, וואס דארף ער שטרעבן אויף צו דערגרייכן אז חיינו זאלן זיין חיים שלמים?

וואס מצד דעם וואס "לקחת לו גוי מקרב גוי" איז געווען "בכבודו ובעצמו לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח אני הוא ולא אחר", איז פארשטאנדיק אז אין דעם ענין (ותכלית) הלידה ווערט אויך באשטימט די מטרה צו וואס דער גוי הנולד - דער פאלק וואס ווערט געבארן דארף שטרעבן כדי צו דער גרייכן דעם תכלית וואס דער מוליד האט געוואלט אז מ'זאל צו עס צוקומען.

וויבאלד אז עס איז "בכבודו ובעצמו — אני הוא ולא אחר", און אויף דעם אויבערשטן בכבודו ובעצמו, שטייט אז ער ווערט אנגערופן "עצם הטוב", און ווי עס ווערט געבראכט דער לשון אויפן אויבערשטן "מטבע הטוב להיטיב".

וואס דערפאר איז אזוי אויך למטה, אז א מענטש איז בטבע טוב מצד התולדה, אן קיינע השתדלות מצדו און דאס איז אזוי למטה ווייל אזוי איז אין דעם אדם העליון שעל הכסא כביכול, בא דעם אויבערשטן, איז ענינו להיטיב, מצד דעם וואס ער איז "עצם הטוב".

וויבאלד ער איז "עצם הטוב", איז דערפון פארשטאנדיק אז דאס וואס מ'איז געבארן געווארן — "לקחת לו גוי מקרב גוי" ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו — איז דער תכלית השלמות שלו אז ער זאל שטיין אין א מצב טוב און האבן טוב בתכלית השלמות.

ה. עפ"ז קומט אויס, בהשקפה ראשונה, אז וואס פאר א טוב איז בתכלית השלמות — בשעת מ'דארף אויף דעם ניט האבן קיין יגיעה, ווארום אויב ער דארף הארעווען כדי צו צוקומען צו דעם טוב איז דאך דאס פארבונדען מיט אן אנשטרייגונג מצדו — מצד מקבל הטוב, און אויב ער וואלט די אנשטרייגונג ניט געהאט וואלט ער דאך געקאנט אויפנעמען מער בשלימות דעם טוב וואס "טבע הטוב להיטיב" גיט עס און אפילו אז די אנשטרייגונג איז א קליינע, איז דאך דאס א חילוק בלויז אין כמות, אבער אין איכות איז דאך דאס לכאורה ניט קיין נתינת הטוב בשלמות, וויבאלד אז מי שטעלט א תנאי אז ווען וועט ער באקומען דעם טוב, דוקא אויב מצדו וועט זיין א השתדלות, א יגיעה, עכ"פ א יגיעה קטנה.

עפ"ז און דוקא מצד דער אמונה אין שלמות הבורא, ביז אז דאס איז א שלמות שאין למעלה ממנה — דארף אויסקומען — אז בא "מעשה ידי להתפאר" וואס דאס זיינען אידן, דארף דער אויבערשטער וועלן לכאורה אז אידן זאלן באקומען כל עניניהם אן

פארברענגען עם הרבי

קיינ יגיעה והשתדלות, און דאס וואס מ'זעט אז מ'דארף הארעווען ביז מי דערגרייכט, קאן מען דאס מסביר זיין אז דאס איז געווארן דערנאך, וואס ס'איז דאך מפני חטאינו עד"ז אין דקות הענינים, האט דאך "חטאינו" אויך א טייטש מלשון "אני ושלמה בני חטאים", אז עס פעלט, און וויבאלד אז עס פעלט אין שלמות האדם פעלט אויך אין דעם שלמות הטוב וועלכע ער באקומט אן יגיעה. דערנאך כדי ער זאל באקומען דעם טוב בשלמות, דארף ער הארעווען אז ער זאל צוקומען צו זיין שלמות, ווארום דעמולט וועט ער א כלי אויף מקבל זיין די שלמות הטוב, אבער לולא החטא והחסרון האט דאך בריאת עם בני ישראל – ועד"ז בריאת האדם אלס א יחיד לכאורה געדארפט זיין אין אן אופן אז ער זאל באקומען כל עניניו בלי שום יגיעה והשתדלות.

1. זעט מען אבער, אז גלייך ווי אדם הראשון איז באשאפן געווארן וואס ער איז דאך געווען "יציר כפיו של הקב"ה" – בהנוגע צום גוף, און בהנוגע צו דער נשמה – "ויפח באפיו נשמת חיים", און ווי ער בריינגט דעם לשון פון זוהר "מאן דנפח מתוכיה (ומפנימיותו) נפח", אז דאס איז ניט א הבל ע"ד הבל הדיבור אן איבעריקע אנשטריינגונג, נאר עס שטייט דער לשון "ויפח" וואס בלשון הקדש גייט דאס אויף א נפיחה וואס איז פארבונדן מיט א יגיעה, ביז אז דאס קומט ארויס "מתוכו ומפנימיותו" קומט אויס אז סיי דער גוף האדם איז געווען ("גלמי ראו עיניך") יציר כפיו, און אזוי אויך די נשמה איז געווען "מתוכו ומפנימיותו" פונדעסטוועגן נאך קודם החטא והחסרון בשעת דער אדם איז נאך געווען בשלמות, שטייט גלייך אז מ'האט עם באשאפן און זיין תכלית איז געווען ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", דא איז גלייך אנגעוויזן געווארן אז אפילו קודם החטא וואס דעמולט איז דאך "עולם על מילואו נברא", ווי ס'שטייט אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. און ער זאגט אין מדרש "תולדות מלא כתיב" (וואס דאס איז דא בלויז צוויי מאל: בשעת הבריאה קודם החטא, און אלה תולדות פרץ" – ווען ס'הויבט אן ארויסקומען בגלוי ווי וועלט וועט שטיין לאחר ביאת משיח צדקנו (ובנתיים איז חסרון) איז "תולדות השמים והארץ בהבראם" כולל די בריאה פון אלע ששה ימים כולל אויך די בריאה פון אדם הראשון, איז גלייך געווען "ויניחהו בג'ע", ע"מ אז ס'זאל זיין "לעבדה" וואס "עבודה" בלשון הקודש איז פארבונדן מיט יגיעה, ווי דער אלטער רבי טייטשט, אז דאס איז מלשון עיבוד עורות, וואס דאס איז איינע פון די שווערסטע עבודות און עד"ז איז אויך דער אפטייטש "עובד אלקים". און דאס איז דער ענין פון "לעבדה" וואס שטייט ביי אדם הראשון.

דערפאר אז מ'ויל באצייכענען איינעם וואס איז אינגאנצן איבערגעגעבן ביז אז ער איז ניט קיין מציאות לעצמו ווערט ער אנגערופן בשם "עבד", וואס זיין גאנצע מציאות איז מציאות האדון, וכמבואר בכמה מקומות ביז צו הלכה בפועל, כמבואר בפוסקים די נפק"מ בדבר בנוגע צו א גט שחרור וכו'.

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

זעט מען דאך, אז ניט קוקנדיק אויף דעם וואס לכאורה בריאת אדם הראשון קודם החטא האט געדארפט זיין אין אן אופן אז ס'זאל זיין "מפרי עץ הגן אכול תאכל" אן קיין השתדלות מצדו, זאגט מען אבער אז דער תנאי צו "ויניחהו בגן עדן", איז "לעבדה" ניט "לאכול מפריה", נאר "לעבדה ולשמרה", און ערשט דערנאך האט מען עם געזאגט "מפרי עץ הגן אכול תאכל".

עד"ז טייטשט די גמרא דעם פסוק "אדם לעמל יולד", אז דאס איז ניט אן ענין יוצא מן הכלל, אדער ס'איז פארבוגדו מיט א חטא ועון (צי כפשוטו אדער בדקות הענין), נאר – "יולד", לכתחילה איז לידת האדם כדי אז ער זאל האבן א געלעגנהייט און ער זאל אויספירן בפועל דעם ענין פון "עמל", וואס "עמל" איז ניט סתם וואס ער טוט עפעס אן ענין של עשי' בעלמא, נאר דאס ווערט אנגערופן "עמל", אז מ'דארף הארעווען, און ער איז געבארן געווארן ניט כדי ער זאל עפעס טאן סתם, נאר ער זאל דאס טאן אין אן אופן של עמל.

ז. דאס גיט א הוראה בהנוגע א פאלק וואס רעדט זיך צוזאמען און טראכט אין וואס פאר א ריכטונג ס'דארף גיין די השתדלות – דארף זיך עס ניט אנהייבן פון באקומען וואס מערער, נאר ס'דארף זיך אנהייבן פון "לעבדה ולשמרה", און דערנאך דארף זיין די עבודה בשלמות און אן עבודה טובה, וועט דעמולט בדרך ממילא קומען דאס וואס "עצם הטוב להיטיב".

און דאס זעט מען סיי ביי אדם הראשון – "לעבדה ולשמרה", און סיי ביי יעדער מענטשן ווי די גמרא טייטש אפ אין סנהדרין, אז אויף יעדער איד אלס א יחיד, בכל מקום ובכל זמן איז "לעמל יולד"; עד"ז זאגט מען אויך בנוגע כללות עם ישראל, אז "בהוציאך את העם ממצרים" (שמות ג, יב) [וואס דאס איז, ווי גערעדט פריער לידת עם ישראל "לקחת לו גוי מקרב גוי"] דערציילט מען ניט אז דעמולט וועט זיין חרות און אז דעמולט ווען מען זיי בריינגען אין אן "ארץ טובה ורחבה", און ס'וועט זיין "לאכול מפרי" ולשבוע מטובה", נאר מ'זאגט אז דעמולט וועט מען דערגרייכן און האבן די מעגליכקייט אויף "תעבדון את האלקים על ההר הזה".

דאס איז אויך דער דיוק הלשון, דוקא דער ווארט "תעבדון", וואס דאס איז פארבונדן מיט עבודת עבד, מיט עמל ניט סתם עשי' בעלמא, וואס דאס איז די הוספה וואס מ'זאגט "אשר ברא אלקים לעשות – לתקן", דא שטייט טאקע דער לשון עשי' אבער א סאך א גרעסערע אנשטריינגונג איז דער ענין פון עבודה. אזוי אויך דא זאגט מען אז "בהוציאך את העם ממצרים" איז ניט נאר אן ענין של עשיה אדער לימוד ושמיעה וכו', נאר דעמולט איז דער ענין "תעבדון", דוקא.

ובפרט ווי ער זאגט אין מדרש, און רש"י בריינגט דאס בפירושו על התורה, (וואס דאס איז דאך א הוכחה אז דאס איז "פשוטו של מקרא", וואס דאס איז דאך ענינו של

פארברענגען עם הרבי

פרש"י על התורה אני לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא), אז בזכות מה איז געווען "בהוציאך את העם ממצרים", דערפאר וואס מ'איז לכתחילה געגאנגען אויף "תעבדון את האלקים על ההר הזה".

ח. דערפון האט מען דעם לימוד: אזוי איז געווען בבריאה מתחילתה, אזוי איז אויך געווען בשעת דער גאנצער אידישער פאלק איז געבארן געווארן, און אזוי איז דאס אויך בהנגוגע צו יעדער אידן – אז ענינו איז ס'זאל זיין "לעמל", ס'דארף אבער זיין עמל תורה", וואס דאס איז כולל אין זיך "עמל שיחה" און "עמל מלאכה", ווי די ס'ד אין סנהדרין, וואס דאס איז דאך א קס"ד פון תורה איז דאך דאס אויך א חלק פון תורה, וואס איז נכלל אין דער מסקנא וואס אמת טאקע מ'ווייס אז די זאך איז אזוי, אבער וויבאלד אז "עם חכם ונבון" וויל מען דאך מ'זאל פארשטיין דעם ענין אין שכל, וויבאלד אז תורה דערציילט אז דאס איז דער תכלית השלמות פון א גאנצן פאלק, און פון יעדער יחיד – דער ענין פון עבודה, ווארום דורך דערויף באקומט ער זיין שלמות און טוב בשלמות, און לכאורה איז דאך דאס פארקערט פון שלמות הטוב, בשעת מ'פארבינדט דאס מיט אן אנשטריינגונג און מיט אן עבודה וואס דארף אראפנעמען העלמות והסתרים מניעות ובלבולים.

איז דער ביאור אויף דערויף, בלשון הידוע, אז דער אויבערשטער האט ניט געוואלט אז עס זאל זיין "נהמא דכיסופא", ווי מ'זעט בטבע אז א מענטש באקומט א זאך אן קיין השתדלות מצדו אפילו ניט קיין "עביד נייחא לנפשיה", וואס דעמולט איז "יהיב לו מתנתא", איז ווען דאס איז אויך ניטא, ווערט דאס אנגערופן "נהמא דכיסופא", און ווי געבראכט דעם לשון פון ירושלמי אז "הכלה הופכת פניה ואוכלת", אז דערפאר וואס געווארן א כלה און האט זיך נאך ניט משתדל געווען זי באקומט "נהמא דכיסופא" און דערפאר איז "הופכת פניה ואוכלת".

וואס דאס איז אויך דער כללות הביאור, אז דוקא מצד דעם וואס דער אויבערשטער וויל אז נאר א איד זאל ניט האבן נאר שלמות הטוב, נאר ער זאל דאס האבן בתכלית השלמות, איז אויב דער אידן וואלט ניט געהאט אין דעם קיין השתתפות והשתדלות מצדו וואלט ער טאקע געהאט דעם טוב במילואו ער וואלט דאס אבער געהאט אינגאנצן ווארום ער וואלט דאס אויפגענומען אלס "נהמא דכיסופא", האט דער אויבערשטער במיוחד געגעבן א געלעגנהייט אז עס זאל זיין דער "תעבדון את האלקים", ס'זאל זיין "לעבדה ולשמרה", ולאחרי זה אז ער קומט אין "ארץ טובה ורחבה", אדער "את פרי עץ הגן אכול תאכל" איז ווייל ער האט אינדערויף געהאט א השתתפות די עבודה "לעבדה ולשמרה" מצדו, אט דעמולט דוקא נעמט ער אויף דעם טוב, און בשלמות אן קיינע ענינים פון "נהמא דכיסופא".

וואס דוקא מצד דעם וואס "עצם הטוב להיטיב", און ער איז דאך בתכלית השלמות, וויל ער אויך אז דער מקבל הטוב זאל דאס האבן בשלמות, האט ער דאס געגעבן אין

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

אזא אופן; און עד כדי כך איז דאס נוגע אז דאס איז ניט נאר אויב ס'איז בערך אדער אפילו בערך, זאגט די גמרא אז "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבים של חבירו", אז ביי עם איז טייערער און ער וויל בעסער האבן מערניש ווי איין קב, אבער דאס זאל זיין זיינעם – אן אויסגעהארעוועטער, און דערפאר איז ער מוותר אויף תשעה קבין אויב דאס איז דעם חבר'ס און דער חבר גיט דאס עם אפ.

ט. וואס דאס איז אויך דער ביאור וואס מ'זאגט "אדם לעמל יולד", און בא אדם הראשון אפילו קודם החטא "לעבדה ולשמרה" ועד"ז אויך ביי אידן "לקחת לו גוי מקרב גוי" איז פארבונדן מיט "תעבדון את האלקים על ההר הזה", וואס דאס איז געווען דער זכות וואס דורך דעם איז "בהוציאך את העם ממצרים", ועד"ז האט דאס דאך געדארפט ארויסקומען אין עשיה בפועל? זאגט מען אז די הכנה צו פסח איז געווען, "בדמיון חיי בדמיון חיי" דער ענין פון דם פסח און דם מילה, וואס דאס איז דאך א ענין וואס איז פארבונדן מיט עבודה און השתדלות בעצמו! ביז דער ענין פון מילה ווי דער רמב"ם זאגט אין הלכות מילה אז דאס איז גאר א ענין של סכנה, און אעפ"כ האט מען דאס געטאן נאך פאר מתן תורה, וואס דאס איז געווען די השתדלות די עבודה און דער עמל מצד, וואס מצד דערויף איז געווען די גאולה ראשונה בתכלית השלמות, ביז אז די גמרא זאגט אילו זכו וואלט געווען "כימי צאתכם מארץ מצרים", תכלית השלמות אין גאולה, תכלית השלמות אין זמן חרותנו.

און דאס איז אויך בהמשך להאמור לעיל, אז "בכל שנה ושנה (איז) הימים האלה נזכרים ונעשים", און ווי דער אריז"ל טייטש דאס אפ אז ווען די ימים זיינען "נזכרים" – אז מ'דערמאנט זיך, און מען טראכט זיך אריין אין זיי און אין זייער תוכן, אז דעמולט איז "נעשים", ונמשכים ההשפעות וההמשכות ווי ס'איז געווען דעם ערשטן מאל, און נאך מערער, ווארום ס'איז דאך דא א ציווי "מעלים בקודש", א הוספה בכל עניני טוב וקדושה איז אין חדש ניסן ובפרט נאך עשירי בניסן, וואס דעמולט איז געווען דער "בעשרה לחדש הזה ויקח להם איש שה לבית אבות שה לבית", וואס דאס איז געווען דורך משכו ידיכם מעבודה זרה, אז וואס מ'איז געוויינט געווארן כמה שנים, האט מען אנגעזאגט אז ס'זאל זיין "משכו".

און עס דארף זיין דער ענין פון "שה", וואס דאס איז געווען די עבודה זרה פון מצרים, און ווי ער זאגט אין מדרש, אז משה רבנו האט דערהערט דעם ציווי האט ער געפרעגט בא דעם אויבערשטן: וכי אינך יודע אז דאס איז (שה) עבודה זרה של מצרים, ווי אזוי קאן דאס זיין אז ולא יסקלוננו?

און אעפ"כ איז "ויאמינו העם", און מ'האט דאס געטאן און דאס איז זיכער געווען פארבונדן מיט א עמל והשתדלות גדולה ביותר, וואס דאס איז געווארן די הכנה אין די ימים שבנתיים, אז מ'האט געהאלטן אין דעם מעמד ומצב נפשי, ביז אז ביי"ד בניסן איז געווען דער "ושחטו הפסח".

פארברענגען עם הרבי

און דערנאך איז בחמשה עשר בו געווען "בצאת ישראל ממצרים" וואס "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ובלשון פון דעם אלטער רבי על ידי מעשנו ועבודתנו במשך שית אלפי שנים דהוה עלמא, ובמיוחד במשך זמן הגלות וואס דעמולט איז די מעשה און עבודה פון אידן פאדבונדן מיט מסירות נפש, ניט נתפעל ווערן פאר דער סביבה און דער וועלט וואס ארום עם, בריינגט מען אראפ דעם "אראנו נפלאות", בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

• • •

שיחה ג'

י. די הסברה וואס מ'האט פריער גערעדט אז וויבאלד "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו", האט דער אויבערשטער געוואלט און איינגעשטעלט די וועלט [בהנוגע צום אידישע פאלק, וואס זיי זיינען "בחר בנו מכל העמים"] אז ס'זאל זיין דער סדר פון "תעבדון את האלקים", ניט גלייך באקומען די "ארץ טובה ורחבה"; ועד"ז בנוגע להאדם "יציר כפיו של הקב"ה", זאל דאס זיין אין א אופן פון "וינחהו בג"ע (ע"ח) לעבדה ולשמרה"; ועד"ז בנוגע לכאו"א "אדם לעמל יולד", אז לכאורה איז דאס ניט קיין תירוץ און א הסברה בנוגע צו דעם אויבערשטן.

ווען דאס רעדט זיך וועגען אן ענין וואס איז פארבונדן און געבונדן מיט חוקי הטבע, איז וויבאלד אז טבע האדם איז "רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו" האט דער נותן מתנה ונותן הטובה קיין ברירה ניט, אויב ער וויל אז יענער זאל דאס אפנעמען בשלמות דארף ער פון עם עפעס פארלאנגען, וואס דורך דערויף זאל דאס ווערן שלו, עכ"פ אן עבודה קטנה, ובלשון המדרש צולייגן אן "אצבע קטנה"; בשעת ס'רעדט זיך אבער וועגן דעם אויבערשטן, וואס ער איז דער וואס "חוקות שמים וארץ שמת" ער האט געמאכט די חוקי הטבע, האט דאך לכאורה דער גאנצע הסבר קיין ארט ניט, ווארום הא גופא קשי' פארוואס האט ער באשאפן דעם טבע האדם אז עס זאל ניט איינגיין קיין טובה סיידען ער זאל זיך דארפן אויף דערויף מאטערן וכו', וואס דאס איז דאך א מאטערניש, וואס פאר עבודה ס'זאל ניט זיין מוז דאך האבן השתדלות דאס הייסט א העדר שביעת רצון, העדר מנוחת הנפש העדר מנוחת הגוף וכו', און מען קאן עם אויף אנאנדער אופן ניט געבען די טובה סיידען ס'זאל זיין לעבדה און "לעמל יולד", דער אויבערשטער איז דאך ניט געבונדען מיט חוקי הטבע, ער האט זיי געמאכט, איז לכאורה מצד דערויף וואס ער איז "עצם הטוב", און "טבע הטוב להיטיב", האט ער געדארפט דעם אדם באשאפן אין א תכלית השלמות, אז ער זאל ניט דארפן האבען קיין יגיעה און קיין עבודה, אפילו א השתדלות קטנה ביותר, און אעפ"כ זאל עם איינגיין דעם תכלית הטוב במילואו, מידו "המלאה הפתוחה הקרושה והרחבה"?

פארברענגען עם הרבי

יב. בשעת ער טראגט יע אריין זיין השתדלות – זיין יגיעה, איז אע"פ אז די יגיעה איז א קלענערע אדער א גרעסערע וכו', אבער דאן ווערט ער א שותף ניט נאר בהנוגע אליו און חלקו בעולם, נאר ווי די גמרא זאגט אין שבת "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", אין דער גאנצער בריאה פון ששת ימי בראשית, אז אע"פ וואס דער אדם איז באשאפן געווארן ביום השישי ובסוף יום השישי (ווי די גמרא אין סנהדרין זאגט די שעה ווען ער איז באשאפן געווארן – "עמד על רגליו", וואס דאס איז געווען לאחר חצות היום וכו') און ווי רש"י בריינגט אראפ (וואס כאמור לעיל איז פארשטאנדיק דערפון, אז דאס איז פשוטו של ענינים, און אזוי לייגט זיך דאס אפ אפילו בא א "בן חמש למקרא"), אז אדם איז באשאפן געווארן "אחור למעשה בראשית", כדי ער זאל געפינען "הכל מוכן לסעודה", גאנץ מעשה בראשית איז באשאפן געווארן פאר אדם הראשון, און ער האט געהאט "מוכן לסעודה" און ער האט געקאנט נהנה זיין מסעודתו של ממ"ה הקב"ה, האט אבער דער אויבערשטער געוואלט אז ער זאל ניט הנאה האבן פון א סעודה מוכנת כדי ער זאל ווערן אין 'א אופן פון בורא, כביכול – ביז וואנעט אז "כולא חד", וואס דאס קאן זיין בשעת ס'וועט זיין דער ענין פון "לעבדה", "אדם לעמל יולד" און תעבדון את האלוקים על ההר הזה".

בדוגמא ווי אן עבד איז ניט קיין מציאות פאר זיך, ווי דער רשב"א זאגט, נאר זיין גאנצע מציאות איז מציאות האדון, איז דורך דערויף וואס "תעבדון את האלקים", ווערט דאס אויס מציאות פון א נברא און ס'ווערט א מציאות פון "אלקים", כביכול, – "אני אמרתי אלקים אתם" [ווי ער זאגט אין מדרש, אז לולא הענין פון חטא וואלט דאס געבליבן אין דעם מעמד ומצב ווי דער אויבערשטער האט געוואלט לכתחילה] וואס דאס איז דורך א בריאה מצד האדם, וואס דאס איז דער ענין פון "תעבדון את האלקים" ועד"ז (פאר דערויף) "לעבדה ולשמרה", ועד"ז בכאו"א "אדם לעמל יולד".

יג. און דא קומט דער ביאור אויף די קושיה הידועה וואס ס'ווערט שוין געבראכט אין מדרש, אבער איצט ווערט דאס געפרעגט על כל צעד ושעל: אויב דער אויבערשטער וויל אז א איד זאל זיך פירן ווי עם שטייט אין שו"ע ע"פ התורה והמצוה, פארוואס מאכט ער עם אזוי פיל שווערקיטן? דער איד וואס וויל זיך פירן ע"פ שו"ע [וואס דאס וויל דאך יעדער איד, ווי דער רמב"ם פסק'נט אפ, אז יעדער איד אויב ניט "יצרו אנסו" וויל ממלא זיין דעם רצון פון דעם אויבערשטן], וויל דאך לערנען תורה ומקיים זיין מצות, איז פארוואס לייגט מען כמה קישויים און העלמות והסתרים, אז ער זאל דארפן האבן אויף דעם א יגיעה, ביז וואנעט מ'זאגט עם אז "בכל מאדך" ביז דעם ענין פון מסירת נפש.

און ווי די קשיא וואס ער זאגט אין מדרש בהנוגע צו מצות מילה, די ערשטע מצוה, וואס איז געגעבן געווארן צו אידן, האט דער פילוסוף זיך געשטעלט אויף דעם און געפרעגט, אויב דער אויבערשטער האט געוואלט אז ס'זאל זיין מילה האט ער לכתחילה

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

וואס ווי גערעדט פריער דאס איז א גוטער הסבר "בין אדם לחברו", דאס האט אבער קיין שייכות ניט אויף פארענפערן דעם אופן הבריאה פון דעם בורא, וואס ער האט באשאפן אויך די חוקי הטבע, און פונקט ווי ער האט באשאפען א טבע האדם "רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו", האט ער עם געקאנט באשאפן אין א אופן אז עס זאל זיין גוט תשעה קבים אפי' של חבירו אבי דאס זאל אנקומען צו עם בדרך הטוב והישר.

יא. און אט דא קומט אריין די נקודה פנימית והתיכונה בכל זה, אמת טאקע, פונקט ווי ער האט באשאפן דעם אדם בטבע זה האט ער עם געקאנט באשאפן א טבע אז עם גייט איין א טובה אויב נאר די נתינת הטוב איז "בעין יפה (נותן)". אבער דעמולט וואלט ער געווען ניט מער ווי א מקבל, דער אויבערשטער האט געוואלט אז (דער מענטש), א איד, זאל צוקומען צו נאך א העכערע שלמות, און דאס איז דער תכלית השלמות און תכלית הטוב – "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", ווי ער זאגט אין מדרש: "אמר הקב"ה ליעקב מה אני בורא עולמות אף אתה בורא עולמות", דער אויבערשטער האט געקאנט באשאפען א מענטשן א אידן אז ער זאל קאנען באקומען טוב און ניט האבען דעם געפיל פון "נהמא דכיסופא", אויב נאר די נתינת הטוב שלו איז געגעבן געווארן דורך א "טוב עין הוא יבורך", ווארום אויב ניט גייט ניט איין דעם טוב, מ'טאר גארניט נעמען דעם טוב, וויבאלד אבער מ'באקומט דאס פון דעם "טוב עין" עאכו"כ פון "עצם הטוב", איז אט דעמאלט קאן דא אים איינגיין בתכלית השלמות אן קיינע ענינים פון "נהמא דכיסופא".

אבער דאן ווערט ער מער ניט ווי א נברא – ער ווערט מער ניט א מקבל, וואס דאס איז אויך א שלמות גדולה אז דער נברא שטייט בתכלית השלמות צו וועלכער א נברא קאן דערגרייכען, האט אבער דער אויבערשטער געוואלט אז א נברא זאל האבען א מעגליכקייט ווערן העכער פון גדרי הנבראים, אז ער זאל ווערען ווי געזאגט פריער (בלשון חז"ל) "שותף להקב"ה" און אמיתית ענין השותפות איז דאך ניט אז אייך שותף האט א טייל און דער צווייטער שותף האט א צווייטן טייל, נאר בכל נקודה ונקודה פון די נכסים משותפים זיינען זיי ביידע שותפים.

ווי אזוי קאן ער ווערן א "שותף להקב"ה" וואס דעמולט ווערט ער בדרגת בורא, אדער בלשון הזוהר אז ישראל וקוב"ה (דורך) אורייתא איז כולא חד, ווי ער זאגט דארט אז "תלת קשרין אתקשראן דא בדא ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, איז דורך דערויף ווערן ישראל וקב"ה כולא חד, – אז ער ווערט אין א דרגא פון בורא, דורך וואס קאן דאס ווערען, דורך דעם וואס ער טראגט אריין א חלק אין דער שותפות, אז מ'שיינקט עם א חלק אין דער שותפות אן קיין השתדלות מצדו, איז דאס ניט קיין שותפות ס'איז נאר א מקבל מתנה.

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

געדארפט באשאפן דעם מענטשן מהול? און מ'האט עם פארענטפערט אז "אפילו טורמסין צריכים תקון", לכתחילה איז אזוי באשאפן געווארן די וועלט אז א איד זאל קענען האבן א מעגליכקייט אריינגיין אין א שותפות כביכול מיט'ן אויבערשטן, עד"ז איז אין עבודת כאו"א און כל אחד ואחת, בשעת מ'טרעפט א שווערעקייט קומט דאך גלייך דער יצר מצד השמאל – דער יצר הרע, מיט דער טענה, אז דאס איז רצון הבורא דו ביסט דאך א מאמין באמונה פשוטה, אז דער אויבערשטער איז א בעל הבית בכל פרט ופרט, בימינו אלו בכל מקום ומקום, איז ווי קומט דאס אז ס'זאל זיין א דבר והיפוכו דער אויבערשטער וויל זאלסט מקיים זיין די און די מצות, און כדי זיי צו מקיים זיין דארפסטו זיך אנשטריינגען, כדי דו זאלסט קאנען צוקומען דערצו?

איז דאס ניט דער טעם חס ושלום, אז "עצם הטוב" וויל מאטערן א אידן וכיוצא בזה ואדרבא ער וויל עם געבן א מעגליכקייט אז די מצות זאלן זיין ניט ווי ס'איז געווען "אשר נאכל במצרים חנם", ווי ער טייטש אפ אין זהר, אז סטרא דלעומת זה גיט מען "חנם", משא"כ א ענין פון מצוות וויל דער אויבערשטער אז עס זאל זיין דוקא בכסף, – דוקא בהשתדלות ניט אומזיסט, וואס דעמולט האט ער דעם געפיל אז דאס איז זיינע, און דורך דעם איז דער געפיל אז דאס איז ניט א צופעליגע זאך וואס ס'האט געקאנט זיין באופן הפכי, דעמולט וואלט געפעלט אין שלמות הטוב הנשפע למקבל הטוב און ער וואלט געווען ניט מער ווי א מקבל, און אזוי ווערט ער א שותף אין דעם טוב וואס ער באקומט.

און דוקא מצד די טייערקייט פון תורה ומצות, און מצד די טייערקייט פון אידן וואס דער אויבערשטער וויל אז זיי זאלן אנקומען אין תכלית השלמות, און ביי זיי זאל זיין תורה באופן פון "מצאת", האט ער דאס פארבונדן דוקא מיט "יגעת", ווי די גמרא זאגט אין מגילה, "יגעת ולא מצאת אל תאמין", ס'קען גאר ניט זיין אזא מציאות, ווארום דער אויבערשטער וואלט ניט געגעבן א אידו אויף מאטערן זיך סיידן צוליב א תכלית נעלית ביותר, וויבאלד ס'איז געווען "יגעת" [ווייל דער אויבערשטער האט געזאגט ער דארף זיין א יגע בתורה], איז א זיכערע זאך אז עס וועט זיין א יגעת ונשכר, ער וועט האבן אזוי פיל לויט זיין יגיעה, נאר עס וועט זיין "ומצאת", ווי די גמרא זאגט אין סנהדרין אז "שלושה באים בהיסח הדעת", ער וועט באקומען אזוי פיל אין ידיעת התורה וואס דורך דעת קאן ער אהינצו ניט צוקומען, דאס קומט דורך "היסח הדעת", ווי אזוי אבער קומט ער דערצו דארף זיין א יגיעה מצדו.

וואס דאס איז דער ביאור אויף די שוועריקייטן וואס מ'האט כדי צו דערגרייכן צו א דבר טוב בכלל, און כדי צו דערגרייכן צו א ידיעה בתורה, א ידיעה אמיתית, און צו קיום המצות כדבעי, וואס דעמולט קאן דאס ניט זיין "חנם", נאר עס דארף זיין דוקא בשכר, איז דאס פארבונדן מיט א השתדלות מצד האדם וואס דאן ווערט ער בדרגא פון דעם "מצוה המצוה" און פון "נותן התורה" כביכול.

פארברענגען עם הרבי

יד. נאר אויף דערויף זאגט מען אז דאס איז ניט ח"ו אז עס איז א הכרח אז מ'זאל זיך מאטערן און א יגיעה עצומה ס'ווערט דערציילט אין מדרש אז בשעת רבי חנינא בן דוסא האט געוואלט עולה לרגל זיין און האט ניט געהאט וואס צו בריינגען און האט געפונען א אבן גדולה, וואס ס'איז ניט געווען בכוח איינער אליין מעלה זיין צו ירושלים, זיינען געקומען מלאכים בצורת בני אדם, און אים געזאגט אז זיי וועלן דאס טאן פאר עם, נאר ער זאל אונטערלייגן א אצבע קטנה, און בשעת ער האט אונטערגלייגט א אצבע קטנה האט ער א קוק געטאן אז ער שטייט אין ירושלים מיט'ן אבן גדולה; וואס לכאורה מ'מ"נ, וואס האט ער דא אויפגעטאן מים די אצבע קטנה? ס'דארף אבער זיין לא יראו פני ריקם", בשעת מלאכים טראגען אויף די אבן גדולה, וועט דאס זיין "יראה ריקם", האט מען געדארפט האבן אז עס זאל זיין זיינע, עכ"פ מיט א השתדלות פון אצבע קטנה.

און א תוספות הסברה בזה, די אצבע קטנה פון א בן אדם איז מער יגיעה, ווי "חמשה מלאכים וחמשה בני אדם" (ווי ער זאגט אין מדרש) זאלן טראגן אן אבן גדולה אין ירושלים, ער"ז בשעת מ'זאגט אויף דעם אויבערשטן אז "לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו", (נאר) דבור פיו, איז דאך דערפון פארשטאנדיק אז צו ווערן א "שותף להקב"ה במעשה בראשית", דארף דאס ניט זיין דוקא עמל כפשוטו הארעווען ר"ל און פארשווארצט ווערן, ס'איז גענוג אז ס'וועט זיין "בדיבור פיו", ער דארף דאס אבער טאן ע"ד ווי בא דעם אויבערשטן כביכול, איז דער ענין פון "דיבור פיו", איז "אנא נפשי כתבית יהבית", דער "דבור פיו" וועגן וועלכע עס רעדט זיך איז דאס די "עשרה מאמרות שבהם נברא העולם", וואס דאס זיינען די עשרה מאמרות מיט וועלכע תורה הויבט זיך אן, זאגט ער אויף דערויף אין שבת אז "אנא נפשי כתבית יהבית", און ווי דער בעש"ט טייטשט דאס אפ, אז דער אויבערשטער האט אריינגעלייגט "נפשי" אין דעם "כתבית" און דאס האט ער געגעבן ("יהבית") צו אידן, און דעמולט איז גענוג אפילו "בדיבור פיו".

טז. וואס פאר א יגיעה והשתדלות עס וועט זיין פון א אידן, בשעת עס וועט אבער זיין אנא נפשי" – ער לייגט זיך אינגאנצן אריין אין דער השתדלות, איז אע"פ אז די השתדלות בכמות איז א קליינע אבער אין דערויף ליגט ער דאך "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" דעמולט גיט ער דעם זעלבן חלק כביכול, ווי "עושה מעשה בראשית", און אט דעמולט ווערן זיי ביידע שותפים און דעמולט אלס א שותף זאגט ער אויך א דעה אין דעם גאנצן מהלך העולם, "מאן מלכי רבנן" וואס רבנן איז דאך דאס דורך דערויף וואס מ'לערנט תורה "ותורתו נקראת על שמו" "ובתורתו יהגה יומם ולילה", ער ווערט א בעל הבית אויף תורה, במילא ווערט "בי מלכים ימלכו" – "מאן מלכי רבנן" שטעלט ער זיך אריין אין תורה, און ער פסק'נט אפ "אמר מלכא עקר טורא", ס'ווערט נעקער דער יצר הרע וואס "נדמה להר", און ס'ווערט בטל דער "ומפני חטאנו

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

(ווערט בדרך ממילא בטל דער) גלינו מארצנו, און עס קומט די גאולה האמיתית והשלמה.

ובלשון הרמב"ם: "הבטיחה תורה (תורה האט צוגעזאגט וואס דאס זאגט תורת אמת, וכיחד אם זה תורת חיים, (חיים בעולם הזה הגשמי והחומרי) אז ישראל עושים תשובה (און ווי דער רמב"ם איז מסיים) ומיד נגאלים תיכף ומיד, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

• • •

שיחה ו

טז. אזוי ווי ס'איז דא אן ענין וואס מ'דארף אים אריינשטעלען מיט א שטארקייט, במילא האב איד געווארט ס'זאל זיין א התעוררות, אויך א התעוררות ניכר בגילוי.

וואס דאס איז וואס מ'האט דאך געפרעגט אזוי ווי ס'איז דאך "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", איז וואס קלייבט מען זיך טאן נאך דערויף, לכאורה איז יעמולט א צייט טראכטען וועגען אפרוען זיך וכו', האב איך גע'ענפערט, אז ערשטנס דארף מען ניט קוקען אויפן פאספארס, נאר מען דארף קוקען ווי מ'פילט זיך, און וואס נאכמער איז נוגע, וויפיל פון די יארען זיינען געווען שנים קיימים, (ס'איז דאך ניט -א קונץ – וואס ס'דארף זיין פארשריבען אין פאס, אדער אין תעודת לידה וכו"ב כו"כ שנים), מ'דארף וויסען אז ס'דארף זיין דער "בא בימים" ווי ער טייטשט אפ אין זהו, אז מ'קומט צוגיין מיט אלע טעג, ביז לא חסר אפילו יומא חדא.

אעפ"כ איז דאך מנהג ישראל תורה הוא, ובפרט כדאי' ב"חות יאיר" און געבראכט אין פרי מגדים וכו' וכו', בהנוגע צו שבעים שנה, וואס דארט איז דאך דער פי' כפשוטו ;

יז. איז דער ענטפער וואס מען דארף דערנאך טאן: שטייט גלייך נאך דערויף אין פסוק "ואם בגבורות" אז דאס וואס ס'איז געווען חלישות בכל השנים שלפנ"ז – און בשעת מ'מאכט א חשבון צדק איז דאך ידע איניש בנפשי' – איז דארף מען יעמולט אנהויבן טאן בהתגברות יתירה, ס'איז אבער דא אזוינע וואס טאן אליין בידיים ורגלים, איז דאס ביי זיי פארבונדן מיט פארשידענע מניעות, במילא דארף מען אנקומען צו די וואס הערען די בקשה והפצרה, און די תחינה וכו', אז זיי זאלען דאס טאן בפועל.

און אין אויספירען בפועל איז אויך דא א הוראה בתורה, אז "מי שיש לו מנה רוצה מאתים ומי שיש לו מאתים רוצה ד' מאות", ובמילא איז די וואס האלטען אז כל הענינים וואס זיי האבען געדארפט טאן האבן זיי אפגעטאן בשלמות, וואס דאס איז כללות ענין המנה וואס זי האט אין זיך מאה, וואס איז א מספר שלם, איז דאך אדרבה – ניט יעמולט די צייט ווען ער דארף גיין שפאצירן אדער אפרוען, ווארום ער האט שוין

פארברענגען עם הרבי

דערגרייכט לשלימותו, אט דאס דארף ביי עם ערשט מעורר זיין רוצה מאתים, ער דארף וועלען צוויי מאל אזוי-פיל און ניט גענארטערהייט – עם זאל טאקע זיין מאתים.

יח. און דער לשון בזה איז נישט חפץ נאר רוצה, וואס דער חילוק שטייט דאך בכ"מ, אז חפץ דאס איז פני' הרצון, וואס דערפאר איז דאך ניט שייך זאגען "כופין אותו עד שיאמר – חפץ – אני" מ'קען יענעם ניט נייטען אז זיין פני' הרצון זאל געביטען ווערען. דאס וואס מען קען יע נייטען איז "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" וויבאלד מען האט קיין ברירה ניט – איז נעבאך וואס זאל ער טאן מוז ער מקריב זיין דעם קרבן, וכו"ב וכו', עד"ז בנוגע לכו"כ ענינים ביז זבין זבינא, וכמה תנאים וואס זיינען מתאים לזה, משא"כ בנוגע לחפץ וואס דאס איז פני' הרצון.

אין אנדערע ווערטער: רצון קען זיין צוליב א צווייטער זאך, במילא אפי' די זאך מצ"ע וואלט ער ניט געוואלט, ע"ד ווי ביי כופין אותו, אזוי ווי ער וויל ניט פארטראגען די כפי', איז ער מסכים אויף צו טאן א זאך וואס לולא הכפי' וואלט ער ניט געוואלט טאן – פארוואס ער וויל דאס ניט טאן איז דאס דערפאר וואס דאס איז היפך רצונו, וויבאלד ער וויל אבער פטור ווערן פון כפי', איז בייט דאס דעם רוצה, אע"פ אז דער חפץ בלייבט ווי פריער.

וואס אט דא זאגט מען אז יש לו מנה רוצה מאתים, ניט נאר עם זאל ווערן בפנימיות. און ס'זאל ניט ארויס בגילוי, יעמולט איז דאס א חפץ וואס בלייבט ביים חפץ אליין. נאר מען דארף האבן אז "רוצה מאתים" ביז וואנעט אז עם ווערט ווי דער צווייטער אפטייטש אינעם ווארט רצון, אז דאס איז מרוצה פאר זיין נפש, אז זיין נפש לויפט אויף אויספירן אט דעם ענין וואס ער וויל אין זיין רצון, אזוי דארף ער וועלן אז ס'זאל זיין מאתים.

יט. כרגיל אויף יעדער ענין פארבינדן אויך מיט א מספר מסויים, און ווי שוין געזען כמה פעמים, אז אויב מ'זאגט סתם אזוי אז מ'דארף אויפטאן איז אט דעמולט זאגט מען אז מען האט שוין אויפגעטאן, און באמת ווייס מען גארניט וואו מען האלט אין דער וועלט – וואס דערפאר איז דא אויך איז מען מדייק רוצה מאתים א מספר מסויים, איז עד"ז וויבאלד אז מ'גייט אריבער פון שבעים צו שמונים, איז לפחות במשך שנה זו זאל צוקומען שבעים ואחד מוסדות.

מסתמא איז דא אזוינע וואס וועלן זיך גלייך דערשרעקען פון דער התחייבות וואס מ'נעמט אויף זיך, איז וויבאלד מ'איז פארמאטערט פון דעם טאנצען און זינגען וועט מען ניט משים לב זיין לזה, ובפרט אז דאס איז ניט א התחייבות נאר דאס איז א ענין של זכות, ווארום די מוסדות איז דאך א ענין וואס בריינגען תועלת הרבים, וזכות הרבים תלוי בו, און דאס וואס איז נוגע למעשה בפועל איז זכות הרבים מסייעתו, און עם וועט אנקומען א סאך לייכטער ווי מ'שטעלט זיך פאר.

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

יעדער מוסד איז דאך – כנ"ל בענין של קדושה – ניטא דער ענין פון חנם, (דאס איז געווען אין מצרים חנם, אבער אידן זיינען שוין לאנג ארויס פון מצרים, ובפרט אז מ'געפינט זיך אין חדש ניסן) דארף דאך דאס זיין פארבונדען מיט הוצאות און השתדלות וכו'. איז "חבר אני לכל אשר יראוך", די אלע וואס וועלען טאן אין דערויף מיט א מסירה ונתינה, איז אט דאס וואס מ'האט אריינגעטראגען אין קרן השבעים, איז בל"נ וועט מען געבען לכה"פ א חלק המעשר פון די אלע הוצאות וואס זיינען פארבונדען מיט דעם יסוד פון שבעים ואחד מוסדות חדשים, און מ'זאל זיך ניט שרעקען טאמער וועט מען גלייך וועלען מאכען – במשך שנה זו – ניט נאר שמונים, און ווער רעדט נאך אז מ'וועט וועלען מאכן מאה, איז תבוא עליו ברכה.

און עס וועט זיכער ניט זיין קיין מניעה פון דעם חלק המעשר אדער אפי' מער פון מעשר. אבי ס'זאל זיין די התחלה פון די אצבע קטנה פון כל אחד. בהנוגע להענינים וואס מאנסביל דארפן טאן, און של כל אחת בהנוגע להענינים וואס פרויען נשים ובנות דארפן טאן, אז מ'זאל טאן מיט א מסירה ונתינה, אעפ"י וואס ס'דוכט זיך אויס ווי א עבודה גדולה וואס ס'קאן גאר אפי' זיין אז תורה זאגט אז דאס איז א אבן גדולה.

כ. און מען מאנט, ניט סתם מען זאל מאכן א מוסד כדי עס זאל צוקומען נאך אן ארט וואו אויסצוקלייבען אויף געבען א כיבוד פון א "טשערמאן" מיט א "האנארערי טשערמאן" מיט די אלע ענינים, און מען זאל דאס דערנאך אפדרוקען אויף א סטיישיאנערי און מאכן העדליינס – ווי מ'זאגט דא אין אלע צייטונגען אז פב"פ האט זוכה געווען צו דעם כבוד. ביז וואנעט מ'האט אים אויס-געקליבען פאר א משונה'דיגע המצאה פון ארה"ב – אלס מענשען פונעם יאר.

מ'האט דאס קיינמאל ניט געהערט – ס'איז דא דער אחת בשנה איז דאס דער יום הקדוש, אבער אז ס'זאל זיין די "מען אוף די יעיר" דאס איז א ענין וואס ארה"ב איז געפאלן אויף דעם; ממ"נ – איז דער א אדם ווי עס דארף צו זיין דארף ער זיין פאר דעם יאך און נאך דעם יאר, איז ער אזא מן מענטש וואס איז מער ניט ווי אויף איין יאר אליין, איז א סימן אז דעם יאר איז ער אויך קיין מענטש ניט, ווייל אויב ניט וואלט ער געווען פריער און וואלט געווען שפעטער, הלואי וואלט דאס געווען נאר א צחות און א געלכטער ליידער איז דאס אבער ניט קיין געלעכטער. "א מען אוף די יעיר" איז א סימן אז אין דעם יאר איז ער אויך קיין מענטש ניט.

אבער אויב מ'קען דאס נאר אויסנוצן אויף אן ענין פון תורה ומצוות – גיט יענעם א כבוד אלץ "מענטשן פון דעם יאר", מיר הארט ניט מאכן עס א מענטשן אויף א חורש... אבי ער זאל מאכן א מוסד חדש, און דער מוסד זאל זיין א מוסד מיוסד על יסודי התורה והמצוות, במילא איז דאס כולל אין זיך "בין אדם לחבירו", מיוסד אויף "בין אדם למקום".

פארברענגען עם הרבי

וואס "ואהבת לרעך כמוך" האט א קיום, ווען ער איז מיוסד – אויף אהבת ה' – ווי רש"י איז מפרש אין שבת, מיוסד אויף דעם פירושו ווי עס שטייט אין שמות רבה אויף דעם פסוק אז דאס גייט אויפן איבערשטן, "רעך ורע אביך אל תעזוב". עכ"פ בנוגע לפועל, דארף מען זיך משתדל זיין אז לכל הפחות עס זאל זיין שבעים ואחד מוסדות חדשים במשך שנת השבעים.

כא. און מ'קען גלייך אנהויבן פון די "מעשר" – אזוי איז דער סדר, אז בשעת מען האט דעם ניינציק אחוז, איז דעמולט גיט מען דער עשר אחוזים פין מיין גזבר, אבער דעם יאר וועט מען דאס ארויסנעמען פון זיין רשות, און מען וועט געבן א התחלה פון דער עשר אחוזים פון דעם "מעשר", און דערנאך זאל יעדערער "פארזייען" דאס, און אופמאנען די איבעריקע תשעים אחוזים, אדער נאך מער. אבי צוטרעפן גלייך, און אנהויבן בשעה טובה ומוצלחת די יסוד פון מוסדות חדשים.

און דעמאלט וועט מען זען, אז ס'וועט ווערן די איין און זיבעציק וועט מען זיכער וועלן צוויי מאל אזוי פיל, און פיר מאל אזוי פיל, ווי געבראכט פריער פון אבות דר' נתן, אז "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומאתיים רוצה ד' מאות", און הולך ומוסיף אור.

ביז וואנעט אז מ'וועט פארפלייצן די וועלט מיט ענינים פון טוב וקדושה, וואס דעמולט וועט דאך פארפלייצן די וועלט – "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

וואס דאס וועט אראפברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, אז "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". ווי דער סיום וחותם פון ספר משנה תורה – "יד החזקה". פון דעם "מורה נבוכים" פון זיין דור און פון אלע דורות, ביז פון אונזער דור – וואס דאס איז דער רמב"ם, און ער שרייבט דאס בסיום ותותם פון ה' מלכים – "מאן מלכי רבנן", אז בכח התורה, ו"גדול לימוד שמביא לידי מעשה" – במעשה בפועל, וועט מען מתקן זיין די וועלט ווי דער אויבערטשער וויל – לעשות לו ית' דירה בתתונים.

און דעמולט וועט זיין "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" ובקרוב ממש.

• • •

will be full of the knowledge of G-d as the waters cover the sea," in the true and complete redemption – as brought in the conclusion to the Mishneh Torah of the Rambam, from the "Guide for the Perplexed" in his generation and the guide for the perplexed in all generations, down to the perplexed of our generation;

And "great is learning for it leads to action," that with the power of Torah ("Who are considered 'kings'? The Rabbis") – and indeed the aforementioned are presented as the conclusion to Rambam's Book of Kings – the world will be rectified in accord with G-d's will, to be a dwelling for Him, may He be blessed, in the lowest realms: "and the Glory of G-d shall be revealed, and all flesh shall see as one that the Mouth of G-d has spoken," B'karov Mamash.

• • •

should be after this year as well! If, on the other hand, he is that sort of person who is only a "man" (i.e., a Mensch) for one year – that is a sign that this year he is not a "man" either; for if this were not the case, he would have been that way before also, and he would be that way after!

Ay, this should be just something to poke fun at ... to our great dismay, however, this is how it actually is: when one is "Man of the Year" – it is a sign that this year as well he is not a "man," (a Mensch)...

Nevertheless, if it is possible to use these things for the sake of Torah and Mitzvos – you all can give someone the honor of being "Man of the Year" or "Man of the Month" ... it does not bother me, as long as through it you will build a new institution based on a foundation of Torah and Mitzvos.

Indeed, the goal of these institutions is also an issue "between man and his fellow" – for this is also included in Torah and Mitzvos – if it is based on that which is "between man and G-d," for only in this way will it stand, as Rashi expounds the verse, "And you shall love your fellow as yourself": this refers to G-d ("Your Fellow and the Fellow of your father, do not forsake," which is based on the Midrash in Shemos Rabbah – though the verse, "And you shall love your fellow as yourself" is in Parshas Kedoshim in Vayikra, this explanation is in Shemos Rabbah).

21. An additional point here – which is a departure from the norm:

In general, the arrangement is that only after you have 90% of the total, then you are given the 10% from my "treasurer" ... but this year, I am going to take it out of his domain, and you will be given the starting 10% up front, on condition that you begin immediately to build the new institutions, in a good and auspicious time.

And after 71 new institutions have been built – surely you will want to add two and four times this amount for, as we brought previously from Avos D'rabbi Nosson, "one who has 100 wants 200," and "one who has 200 wants 400"; "... and progressing and adding, and in light," till the world is flooded with goodness and holiness.

And in this way may you hasten the true and complete redemption, and then "they will all know Me, from the least of them to the greatest," "for the world

פארברענגען עם הרבי

actual tasks – the "merit of many supports him" to bring the project to fruition more easily than one could possibly reckon.

And the support to begin the project already exists:

As discussed previously, matters of holiness – and in this category fall the institutions of which we speak – are not granted for free; "for free" was in Egypt, but the Jewish people have long since left Egypt (and in particular, as we stand now in the month of Nissan); and thus everything comes with costs, expenditures, etc.

And in order to fulfill the concept that "I am a partner in everything I instruct you," from the amount that has been given for the "Seventy Years Fund" we will give – to those who dedicate themselves to this project – at the very least one-tenth of all the expenditures related to building these institutions.

And if you all will not be satisfied with 71, but rather want to build 80 or even 100 institutions – "a blessing shall come to them," and surely nothing will prevent them from accepting 10% or more for the costs of founding the additional institutions as well.

The main thing is that we start with a "little finger" at least, from each and everyone – the men with regard to their responsibilities and the women with regard to theirs – and it should be done with dedication and commitment; then, even if it seems that it is a "large stone" – and even when the Torah testifies that this is in fact a "large stone" (as in the Midrash's story mentioned above, section 14), from Heaven will come support leading to the project's success.

20. It is important to stress that the point of building these new institutions is not to add another place which will give some kind of honor to be "Chairman," "Treasurer," "Honorary Chairman," etc., then print it on stationery and make "headlines" (as they say here) in all the newspapers; that such-and-such a person earned such-and-such an honor, that he was even chosen – according to this bizarre American invention – as "Man of the Year"...

(The Rebbe said playfully:) Never has anyone heard of this sort of thing! "Once a year" exists, the Holy Day [i.e., Yom Kippur], but "Man of the Year" – this is an idea invented in America ... and either way: If he is a "man" as he should be – a Mensch – that is how he should have been before this year also, and how he

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

To put this in slightly different terms: "want" does not mean that one wants something for its own sake; rather, it can be that he wants this only for the sake of something else. And so it is possible to "force him": for though he may not want to do this for its own sake, he does want to be spared the coercive force being applied – thus he will agree to do something that, if not for the force, he would not have. This is not so for "desire" – where he actually wants the thing for its own sake – it will not be changed by force, rather his inner feeling will remain as it was.

On the other hand, however: because a "desire" is internal, it is possible that it will never actually be revealed. A "want," conversely, is actually expressed openly.

Thus here, [the Sages] say that "one who has 100" – must "want 200" specifically: it is not enough that one should desire it deep within his soul, for then it is prone to remain in a state of mere "desire," never to be actualized; rather, he must "want 200" openly – including the second interpretation of the word, "Ratzon," as derived from the expression, "Merutzas Hanefesh" – that his soul [Nefesh] should "run" [Tarutz] to fulfill all that has been discussed.

19. Typically, when encouraging a new issue, we attach it to some numerical value.

And as we have seen many times: if you say that some task needs to be done, without defining it by designating a number, then people claim that it has already been done; and it is impossible to know whether this is in fact so, and what the situation truly is. And so too, in this very adage: "One who has 100," the Sages say very specifically that he "wants 200," a particular number.

With regard to our case:

Passing now from the years of the seventh decade into the years of the eighth decade, it is appropriate to add in the course of this year at least 71 new institutions.

– There are probably quite a few who are alarmed at this idea, but as they are fatigued from the dancing and the singing, etc., they do not care to take an obligation upon themselves ... but the truth is that this is not an obligation so much as it is a privilege, for the object here is institutions that will benefit the community, and thus "the merit of many hangs on him." And with regard to the

distinct ideas associated with completing 70 years of age, and the reference there is to years in the simple sense.

17. And therefore the answer to the question as to what must be done after completing 70 years, is found in the very next words in the verse – "and if in strength...": One must add [new activities] and reinforce those in which there may have been weakness in the preceding years – taking honest account, for "a person knows himself," etc.

Some people, being who they are and doing what they do, find that fulfilling their ambitions themselves ("with their own hands and feet") is bound by a variety of barriers; thus they are forced to come to others with requests and pleas, to hear their proposals and bring them to fruition.

This must be done according to the Torah's instruction – [in this case, that] "one who has a 'Maneh' [i.e., 100] wants 200, and one who has 200 wants 400":

A "Maneh," 100, represents a count that is complete. Here, the Torah comes to teach us that one who thought that he had already completed everything required of him, must know that this does not mean that he may now relax and go for a walk ... since he has already accomplished and completed his tasks; rather, the opposite is true: This very feeling must provoke him to "want 200," twice as much [as he has already accomplished]; not with a desire that is merely a daydream, but rather with true determination to actualize his ambitions.

18. To explain further the expression, "[one who] wants 200":

In many places, Chassidus explains that though both "want" [Ratzon] and "desire" [Chefetz] refer to "will" [Ratzon; i.e., determination], "want" refers to its external dimension and "desire" to its internal dimension. And thus in the case of a "want," it is possible to apply force – "force him until he says, 'I want'" – to coerce him to bring a sacrifice, etc., in certain situations (in some cases of sale and acquisition coercion may be used, with various conditions): Because he is forced, when given no choice a person will say "I want" to do the thing demanded. This cannot apply to "desire," however – for it is impossible to force or coerce a person to change his inner feeling, the inner dimension of his will.

התועדות י"א ניסן תשל"ב

are considered 'kings'? [This refers to] the Rabbis"; since "his Torah is called by his name" and he becomes a master over the Torah he learned (as it says, "in his Torah he shall toil day and night") and thus he may issue rulings, "the king spoke and uprooted the mountain" (the "mountain" to be uprooted refers to the evil inclination, which the Sages compare to a mountain) – and then the [banishment that came] "because of our sins" will be nullified, and automatically so too the fact that "we have been exiled from our land," and the true and ultimate redemption will come.

As Rambam says: "The Torah promises (the Torah of truth, but also the Torah of life, life in the physical, material world) that ultimately [all of] Israel will repent ... and immediately they are redeemed," speedily, immediately, in the true and ultimate redemption through our righteous Moshiach.

• • •

Sicha 6

16. There is an issue that demands discussion and deep examination; thus I have waited to bring it up until public interest in it was clear and out in the open.

And this issue is:

I am asked, since I have already completed "the days of our lives, seventy years" – what am I planning to do afterward? Presumably, this would be the time to start thinking about rest, etc.

And I answered: First of all – this question does not depend so much on the number of years listed on one's passport, but rather on his feelings and – primarily – on how many of these years were actually years that last ... for there is nothing noteworthy in the fact that it is recorded on one's passport (or birth certificate, etc.) [that he has lived] so many years; rather, most important is that one knows that he has "arrived in years," as the Zohar interprets it – that he arrives [to an advanced age] and all his days come with him, to the point that he is missing not "even one day."

Nevertheless, it is "a custom of the Jewish people [which] is Torah" to reckon the years of a person's life in their plain sense as well, particularly since found in Torah authorities – in Chavos Yair, which is cited in the P'ri Megadim, etc. – are

פארברענגען עם הרבי

handed," i.e., that one must give something of his own when he makes the festival pilgrimage. Thus, had the angels alone carried the large stone – this would not have been his gift; and he would have come to "see My face empty-handed." Once he extended his "little finger" and himself partnered in bringing the stone, then he too had a portion in it.

And though the stone was carried mainly by the angels – this is not relevant, for as far as the exertion involved is concerned, it takes more effort for a human being to extend a "small finger" than it does for angels to carry a large stone to Jerusalem...

Similarly, in regard to our issue:

Just as G-d's creation of the world was effortless – as the Sages say, "Neither with toil nor effort did G-d create the world," rather with the speech of his mouth, etc. – so too, man's partnership in that creation does not have to be through toil and exertion in the simple sense, even to the point of suffering (may Mercy save us); but rather – "with the speech of his mouth."

The principle in all this:

"The speech of G-d's mouth" here refers to the Ten Utterances with which the world was created; it is with these Utterances that the Torah begins. Well known is the teaching of the Ba'al Shem Tov regarding that which is written in the Torah – based on the Gemara's statement in Shabbos, "I have Myself written and given it," which can be read to mean that G-d placed His very Essence ("I Myself") into the written Torah and gave this to Israel.

From here we may understand with regard to each and every Jew – that the effort demanded from him must be like the "speech of G-d's mouth": i.e., it may even be a relatively small amount of effort, but it must be in a way of giving "I Myself," putting his essence into it completely, "with all you heart, with all your soul and with all your might." In that way, he puts into the partnership a portion equal, so to speak, to that which the Creator puts into the act of creation.

15. And so: When man becomes a partner in the act of creation, he has a say in every aspect of how the world runs – for one who learns Torah is called a "king," as the Sages state in reference to the verse, "Kings reign with me": "Who

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

of goodness granted to him; rather, that he himself should become a partner in this goodness and be raised to the level of the "Commander" and Giver of the Torah, so to speak.

Through this we may also explain the Gemara's statement in Megillah, "[If someone says,] 'I have toiled but not achieved,' do not believe him":

Since hard work in Torah and Mitzvos is only necessary because Israel is precious [to G-d] – so that goodness should reach them in absolute perfection – then [if someone says,] "I toiled but did not achieve," that toil would not result in being granted great goodness, "do not believe him," this is something which is impossible! For G-d would not leave a Jew just to toil toward nothing in particular; rather, it must be for a very high purpose. And since a person's toil in Torah was commanded by G-d, it must be that the reward must be of a very high order – not just according to his effort ("You toiled and were rewarded") but like a found object, one of the three things that come "without foreknowledge," as the Gemara states in Sanhedrin. I.e., that he will merit to know Torah in a way unattainable through human powers of knowledge; but which comes, rather, only "without foreknowledge," from that which is beyond human powers of knowledge.

14. At the same time, however, it is important to stress that this does not mean to say, Heaven forbid, that G-d specifically demands of man tremendous exertion.

In preface:

The Midrash relates that R' Chanina ben Dosa desired to make the festival pilgrimage to Jerusalem, but did not have anything to bring with him [as an offering]; on his way he found a large stone which he was unable to carry to Jerusalem on his own. Angels in the form of men then approached him and told him that they would do this for him, on condition that he, too, lend a "little finger." When he extended his little finger, he lifted his eyes and saw that he was standing in Jerusalem with his large stone.

At first glance, what difference does it make – since the angels carried the stone for him anyway, what did it help to add that "little finger"?

The explanation is, however: R' Chanina ben Dosa wanted to bring the stone with him in order to fulfill the command that "you shall not see My face empty-

פארברענגען עם הרבי

of law, that if not for "his [evil] inclination overcoming him," every Jew wants to fulfill G-d's will, thus his desire is to learn Torah and keep the commandments) how is it that so many hardships and barriers demanding his toil are permitted to trap him – and then he is commanded to serve G-d with "all your might," to the point of self-sacrifice?!

Really, the source of this question is the evil inclination found in the heart's left chamber; for when he sees that a person encounters difficulty or opposition in fulfilling G-d's will, he immediately presents himself and claims: if it is indeed the Creator's will that this command be fulfilled – and you certainly have simple faith that the world's every detail, whenever or wherever, even now, is only from G-d Himself – how could it be that you must struggle so much to carry it out?! That is self-contradictory!

Now, the response to this: a question similar to this is found in the Midrash with regard to the very first command the Jews received, the Mitzvah of circumcision. A philosopher asked: If G-d indeed wished man to be circumcised, why then did He not create him from the outset in such a way that he would be born circumcised? And they [the Sages] answered him, "Even beans require fixing..." i.e., that the world was created in such a way that a Jew should have the opportunity to enter into partnership with G-d.

And this is the reason for the difficulties that stand before man when he wishes to do good in general, and particularly in matters of Torah and Mitzvos – to grasp true knowledge in Torah and fulfill Mitzvos properly – not because the "Essence of good" wants to weaken and make difficulty for the children of Israel, Heaven forbid; on the contrary, it is precisely because Torah and Mitzvos, and Israel, are so precious:

Things of "the other side" [i.e., not holy] – are given easily, [as the verse states,] "...that you ate in Egypt for free," as stated in Zohar; in contrast, the concerns of Torah and Mitzvos must be acquired with "money," i.e., through hard effort – and this way, one feels they truly belong to him.

And as we said earlier, G-d's creating human nature such that only through hard effort does man feel that something "belongs" to him is not by happenstance – it is in order that he should not be merely a "receiver," thus missing the full measure

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

phrasing in tractate Shabbos, "He becomes a partner to G-d in the act of creation [Ma'aseh Bereishis]," i.e., in everything created in the six days of creation – even though man himself was created only toward the end of the sixth day; as the Sages state "in the seventh [hour] he stood on his feet," after midday.

This adds yet another novel point: the reason man was created last – "the finale of the creation" – explains Rashi (which itself tells us that this is the way it must be understood plainly, even to a "five-year-old [first coming] to [learn] Scripture"), was in order that he should arrive to find "everything ready for the banquet"; so that, seemingly, all he had to do was enjoy the banquet of the King of kings, the Holy One, blessed be He! And nevertheless – he is told that the purpose is not that he should simply enjoy this prepared banquet, but rather that G-d's will is for him to become a partner in it all and be raised to the level of "creator" (so to speak), to the point that he should be "wholly one [with G-d]." And how? – through "creation" from his side as well, when he fulfills his obligations: "to work it"; that "man was born to toil"; and "to serve G-d on this mountain," as discussed previously.

It may be said that there is an allusion to this notion in the Hebrew word for "work" itself [Avodah], derived from the term for a "slave" [Eved]: for just as a slave is not an entity for himself, rather his entire being is that of his master (as Rashba states) – when man fulfills his obligation to "serve G-d on this mountain," he ceases to be a "created" being and becomes a "G-dly" one, so to speak. As the Midrash expounds the verse, "I said, 'You are angels [Elokim, i.e., G-dly beings]!": If not for transgression, the children of Israel would remain in the state G-d desired from the outset – in the category of "G-dly beings" [Elokim], so to speak.

13. This also explains the classic question, presented already in the Midrash – which in this day and age presents itself at every turn:

If it is truly G-d's desire that everyone among the Jewish people conducts himself according to the code of Jewish Law, the Torah and its commands [i.e., both the Written and Oral Law] – why then does He place before him so many difficulties, etc.?

If a Jew wants to conduct himself according to the Code of Jewish Law (and this is the desire of every one of the Jewish people; as Rambam writes as a point

פארברענגען עם הרבי

without feeling it as "bread of shame," as long as it given to him with "a generous eye," for from "one who has a generous eye is he blessed" (otherwise it is forbidden to accept such freely-given good).

– For G-d is not just any "generous eye," He is "ultimate goodness"; in this case, then, man would certainly be able to enjoy completely the good granted him –

In such a scenario, however, man would play only the role of a "receiver"; G-d, however, desired that every member of the Israelite nation should be able to reach a higher level of wholeness, the ultimate perfection and goodness – to quote our Sages, to "become a partner to G-d in creation":

To receive pure good completely from G-d, without any effort on one's own part – is certainly a high level of perfection; but it is nevertheless the perfection of a creation; G-d desires, however, that a created man should be able to rise above the limitations of creations, through becoming a "partner to G-d" – the level of creator, so to speak. As the Midrash relates, "G-d said to Yaakov: Just as I create worlds, so too shall you create worlds."

[In the terms used in the Zohar: that man should be "wholly unified" with G-d; as it states there, "Three bonds are bound one with the other: Israel with the Torah and the Torah with G-d," and through this "Israel and G-d are wholly one," raising Israel themselves to the level of "creator."]

How can man become a partner to G-d – and through this be raised to the level of "creator"? By taking upon himself a role in the partnership:

If he is granted his portion in the partnership without any effort on his part – then it is not a partnership, but rather simply a gift; when, in contrast, he invests his effort and labor – even if only an effort that is [relatively] small – then he becomes a true partner in creation.

12. Now, the emphasis here [when we say that man "partners" with G-d in creation] is that he becomes a partner not only in relation to himself and his portion in the world – rather, he becomes a partner in the entire creation (for the true concept of partnership is not that one partner has one portion of the assets, while the other partner has a different portion; rather, each one is a partner in each of the assets in which they partner); as the emphasized in the Gemara's choice of

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

mountain" before they could reach "the good and open land"; 2) from the Torah's statement regarding Adam, "G-d's own handiwork," that "He placed him in the Garden of Eden [on condition] to work it and to guard it"; and 3) from the Torah's statement regarding all mankind, "For man is born to toil."

As we explained, the rationale behind this is that "a man would rather *one measure of his own than nine measures of his fellow's*."

Now, this would be a reasonable explanation if we were discussing a gift "from one fellow to another," from a giver who is himself subject to the laws of nature: since human nature is such that one "desires one measure of his own more than nine measures of his fellow," the giver has no choice but to demand some effort, however small – in the words of the Midrash, even "a little finger" – from the recipient, if he truly desires that his fellow receive the complete measure of good and to ensure that it indeed becomes his.

This, however, in no way explains G-d's conduct! He is not limited by the rules of nature – for [on the contrary,] He is the one who establishes them in the first place, as He states, "...that the statutes of heaven and earth I ... place." This [very fact that He establishes the laws of nature] thus begs the question: Why did G-d make it man's nature not to accept good [bestowed upon him] freely unless he himself earned it? For just as he created man to "desire one measure of his own more than nine measures of his fellow's" – could He just as easily have created him to gladly accept the "nine measures of his fellow's" (presuming it came in an appropriate manner)!

On the contrary: precisely because G-d is "the ultimate good" (and "it is the nature of good to bestow goodness"), [we might expect that] He should have created man whole, not needing to toil and work (for any toil and labor demand's one's effort – i.e., forcing on him a lack of contentment, peace of mind and relaxation, etc.), and yet still being able to enjoy fully the goodness bestowed on him from G-d's "full, open, holy and generous hand"!

11. Here, we come to the central and fundamental point in all this:

In truth, just as G-d can make man's character such that he should "desire one measure of his own more than nine of his fellow's," so too could He have made man's character such that he would gladly accept the good bestowed on him,

פארברענגען עם הרבי

So too regarding the "blood of circumcision": as Maimonides writes in the Laws of Circumcision, it is a matter associated with danger – yet this too the Jews exerted themselves to fulfill (even though it was still prior the Giving of the Torah).

Indeed, so great was their toil and effort that "if only we were worthy," that first redemption ("as in the days of your exodus from the land of Egypt...") would have been the ultimate redemption, and the "season of our freedom" [realized] in its absolute perfection.

As mentioned earlier, "these days shall be remembered and celebrated" – as the Arizal explains: when the days are "remembered," when we reflect on their meaning and message, then they are "celebrated," we draw out all the potential drawn forth the very first time; and even more, for "in matters of holiness [we] constantly ascend."

And this applies to us, standing in the month of Nissan; and particularly now, in the days between the 10th and 14th of Nissan, for these were the days of preparation between taking the Pesach lamb ("...on the tenth of this month, let each one take a lamb for each household, a lamb for each house") and its actual sacrifice ("... you shall slaughter the Pesach") on the 14th of Nissan. Certainly, [in those times] they stood in a remarkable spiritual state during these days leading up to the actual Exodus from Egypt on the 15th day of Nissan.

"As in the days of your Exodus from the land of Egypt, I will show him wonders" – in the words of the Alter Rebbe: it is through our deeds during the "six thousand years that the world exists" (particularly during our lengthy exile, for then the deeds of every Jew requires self-sacrifice; not to be intimidated by his surroundings, etc.) that we will attain fulfillment of the promise "I will show him wonders," in goodness whose revelation we can actually see right here – with the coming of our righteous Moshiach, speedily in our days.

• • •

Sicha 3

10. As explained above, G-d established the world in such a way that work and toil would be necessary. This is derived a) from the Jewish nation, G-d's chosen people, having first to fulfill the requirement that "you will serve G-d on this

התועודות י"א ניסן תשל"ב

complete satisfaction from it, for it would be "bread of shame." Thus G-d gave each of us the opportunity to "serve G-d" – "to work it and to guard it," and only then reach "the good and open land" so that "of every tree of the garden you may freely eat." For only in this way can one receive good in its absolute form, without it being "bread of shame," for it comes through some effort of his own.

Indeed, something received through one's own effort is prized over that which comes as "bread of shame" not only when the two are otherwise relatively close in value – rather, as the Gemara states, "A man would rather [have] one measure [of grain received through] his own [effort] than nine [measures of grain received through] his fellow's [effort]."

We may understand, therefore, that G-d – who is the ultimate good (and "it is the nature of good to grant goodness"), desires that the receiver should derive the fullest possible pleasure from the good he receives. This can only be when receiving is prefaced with work and toil.

9. As mentioned above, the Exodus ("When you take the people out of Egypt...") is realized through the merit of work and toil ("...you will worship G-d on this mountain"). And it may be said that this principle was expressed even before the Exodus:

It is known that the prelude to the Passover was, [as expressed in the verse,] "... through your blood shall you live ... through your blood shall you live" – ["blood" twice, referring to] the blood of the Pesach sacrifice and the blood of circumcision, both of which demanded great exertion and effort:

The blood of the Pesach sacrifice came through fulfilling the command to "draw or buy for yourselves [sheep for your families, and slaughter the Pesach sacrifice]" – "draw yourselves [away] from idol worship," to which you have become accustomed; and "buy for yourselves sheep," the Egyptians' deity – as the Midrash relates: When G-d told Moshe to slaughter the Paschal lamb, Moses replied... "Do You not know that sheep is an Egyptian deity, as it is written 'Will we sacrifice the deity of the Egyptians before their eyes, and they will not stone us?'" Nevertheless, "the nation believed" and carried out G-d's will. Unquestionably, this demanded tremendous effort and exertion.

פארברענגען עם הרבי

(Parenthetically, this a lesson for each and every nation: When the people of a nation are deliberating the proper direction in which to expend their efforts, it is not necessary to examine which will be most profitable for them; rather, they must start from the obligation "to work it and guard it," to do their work completely. This will automatically bring them good from the "essence of goodness.")

All this leads to the conclusion that the necessity for "work" and "exertion" is something inherent in nature from the very onset, as stated regarding Adam [and his obligation in the Garden], "to work it and to guard it." So too in regard to the birth of the Jewish nation – "you will worship G-d..." – and so too each and every Jewish person individually, in every place and in every time, was "born to toil"; as explained in tractate Sanhedrin, this verse applies to every single Jew (although the Talmud there concludes that this refers to "toil" in Torah study specifically, there is a preliminary possibility that it refers to the "toils" of speech or work; and in fact too are included in the conclusion).

8. Granted, the fact of the matter is indeed as explained above; nonetheless "a wise and understanding people" desires to understand logically why this is so: How is it possible that according to the Torah, the ultimate objective of the Jewish people (as a whole, and each individual in particular) should be reached only through exertion and effort – and that this is the only path to reach the ultimate good; when the very idea of exertion and effort suggest just the opposite of ultimate good? If effort and exertion are necessary, it only follows that there must be difficulties and troubles needing to be overcome!

The explanation is as follows: G-d did not want man to receive "bread of shame," as the well-known expression terms it.

It is human nature that when one receives something without any effort on his own part – not even causing the giver some satisfaction so that he desires to give – he is embarrassed to accept it. And so we find in the Talmud Yerushalmi: "A bride turns her face [to the side] and eats" for, since she is still a bride and has not yet worked for anything, everything she receives has already been prepared; it is "bread of shame."

If one received good without any participation and effort on his part – then even if he merited to receive good in its fullest measure, he would still not derive

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

[The term] "work" (Avodah) in the holy tongue connotes exertion; as Rabbi Shneur Zalman explains, the term for "one who serves G-d" (Oved Elokim) is directly related to the term for "tanning hides" (Ibud Oros) – one of the most laborious forms of work. (Thus when one is completely devoted to the point that he has no independent existence, we identify him [not as "one who serves," (Oved), but rather] as a "servant" (Eved) for his entire being is that of his master's, as explained in various places. This idea even finds expression in Halacha, as cited by the authorities in relation to the laws of freeing a slave.)

So too, we find in the Talmudic explanation of the verse, "...because man is born to toil," that [man's need to toil] is not because of sin or transgression, neither in its literal nor implied meaning. Rather, as the text suggests, man is "born to toil": the purpose of man's birth from the very onset is that he have the opportunity to fulfill the ideal of "toil" – "toil" specifically, not merely "doing."

7. The same applies with regard to the birth of the Jewish nation ("take to himself a nation from within [another] nation") at the time of the Exodus.

The verse that states, "When you take the people out of Egypt..." does not continue to tell us that this was in order that they shall be free, and then brought to the good and abundant land "to eat from its fruit and be satiated from its goodness"; rather, [it continues,] "...you will serve G-d on this mountain."

The verse specifically emphasizes that it is "to serve" [i.e., "La'avod," to work]:

Regarding man's obligation to act, our Sages explain (on the verse, "...which G-d created to do") that this indicates man's duty to "repair" (i.e., rectify) the world. Here [in reference to the purpose of the Exodus, our "birth" as a nation], however, the term used is "you will serve": not doing, listening or learning – but rather, the labor of a servant explicitly, requiring far greater exertion.

This is underscored further by the Midrash – cited by Rashi in his commentary on the Torah, making this the simple meaning of the verse, which is the function of Rashi's commentary ("I come only [to teach] the simple meaning of Scripture") – which teaches that this verse comes to provide us with the rationale for the Exodus: What indeed was to be "when you take the people out of Egypt," for what purpose? So that "you will serve G-d on this mountain."

פארברענגען עם הרבי

came to be lacking. Firstly, then, man must labor to achieve his own wholeness; only then does he become a receptacle fit to accept complete goodness. [Initially, then, we would think that] without the "sins" – and the "lacking" this causes – the creation of the Jewish nation, and of each individual as well, is such that they should receive all that they require without any exertion or effort.

6. In truth, however, it is impossible to say this. For as we find in the case of Adam, the first man:

[Adam was certainly on the level of ultimate wholeness attainable by man – he was the G-d's own "handiwork." This is true not only of his body ("Your eyes saw my unformed body") but of his soul as well, as it is written, "And He breathed into his nostrils the soul of life," on which the Zohar comments, "He who blows, blows from within his (innermost) being"; that is, unlike the breath of speech emitted without strength, this "blow" comes from the blower's innermost depths.]

Even before the sin of the Tree of Knowledge, the Torah states of Adam, "And [G-d] placed him in the Garden of Eden to work it and to guard it."

Before the sin, the world was without deficiency; as the Midrash expounds, the verse, "These are the generations of the heavens and the earth when they were created" teaches that "the world was created in its full perfection," for the word "generations" (Dorosov) is spelled out in full. (This is in fact one of only two places in the Torah where this word is spelled out in full – here, at the time of creation, before the first sin; and in the verse, "And these are the generations of Peretz," alluding to the days of Moshiach [who is descended from Peretz]. Between these two times, however, the world is in a state of deficiency).

Nevertheless, with the world still in the lofty state as at the time of creation – including the creation of Adam, the first man – the Torah still states, "And [G-d] placed him in the Garden of Eden (not to 'eat from its fruits and be satiated from its goodness' without effort on his part, but rather) "to work it."

While it is true that Adam was told, "Of every tree of the garden you may freely eat" – this was only after he was already in the Garden of Eden; when Adam was first placed there, however, it was on specific condition that he was "to work it."

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

The Holy One, may He be blessed – who, in His Glory, alone brought this birth about – is "the essence of goodness," as it is said concerning Him, "The [very] nature of good is to grant goodness."

(Parenthetically: A person who is good-natured – even instinctively, requiring no effort on his part – desires to do good for others precisely because this is the nature of the "Supernal Man upon the throne" – G-d Himself, so to speak – to grant goodness, for He is the "essence of goodness.")

Since G-d is the "essence of goodness," we may understand that those born of Him – taken to Himself as "a nation from within [another] nation" – must also aspire to a state of whole and complete goodness.

5. What then is whole and complete goodness?

At first glance, it might seem that for a gift of goodness to be whole, one must receive it without any effort on his own part – for if it [lacks something that] requires the receiver to exert himself, then it is not wholly received.

This holds true even if his exertion is minimal; for the difference between a great and small effort is only quantitative. Qualitatively, however, even the smallest exertion prevents the [giving of] goodness from being truly complete, for [the giving] is ultimately conditional on the effort [not of the giver, but rather] of the receiver: When does one receive goodness – only when his effort (however minute) brings it about! In contrast, when one receives goodness with absolutely no effort, he then receives completely the good from the "essence of goodness."

It would seem, then, that because we believe in the Creator's absolute wholeness, which cannot be exceeded – and thus He must want to give the most complete goodness possible – we are compelled to say that G-d wants to grant the Jewish people ("the work of My hands in which I will glory") all matters of goodness without any effort or exertion on their part.

Practically, however, we see that to attain or achieve anything one must exert himself. Nevertheless, we might explain this as a situation that came later, "because of our sins" – as understood in its subtle form, the term "sin" [Cheit] implies a "lacking" [Chisaron], as it says, "...and I and my son Shlomo shall be [considered] 'sinners,'" i.e., "lacking" – when man came to be lacking, the goodness given to him

פארברענגען עם הרבי

holds blessing" – for the blessing that comes from the Holy One, blessed is He, from His "full, open, holy and generous hand," in these last moments of exile, and soon – with salvation, redemption and complete blessing, in the true and complete redemption with our righteous Moshiach.

And then, "all of us as one," "with our youth, and with our elders, with our sons and with our daughters," we will go to greet our righteous Moshiach, soon in our days, Mamash!

• • •

Sicha 2

4. As mentioned previously, the 15th of Nissan – when the moon is full, "standing in its state of perfection" (which is uniquely associated with the Jewish people, who "count [according] to the moon" and "are compared to the moon") – is the day on which the Jewish nation was born; as it is written of the Exodus, "[Has any deity] come and taken for himself a nation from within [another] nation?" The Mechilta explains that taking the Jewish nation "from within [another] nation" may be compared to taking a fetus out from within its mother's womb. In a similar vein, the commentaries on Tanach interpret the well-known chapter in Ezekiel (quoted in the Haggadah) describing the birth of the Jewish nation ("...and as for your birth, on the day you were born...") as referring to the 15th of Nissan, the day on which the children of Israel left Egypt.

Discussing the birth of a nation raises a question: What is the objective of this nation? What purpose does it strive for to reach its fulfillment? The same question may in turn be asked of each individual – for "man is a small world," i.e., a microcosm of the whole, and in Torah "whatever is found in the general [case] may also be found in the particular [case]": What is man's purpose in this world, and what must he strive to achieve in order to attain fulfillment in life?

Since it was G-d "Himself in all His Glory (not by way of an angel, nor by way of Saraph, nor by way of messenger ... I Myself, and no other)" who brought about the birth of the Jewish nation (taking to Himself "a nation from within, etc."), it follows that the intent of this birth – to which the nation must thus aspire – must accord with the designs of the "begetter":

התוועדות י"א ניסן תשל"ב

a father has mercy on [his] children": A father always carefully considers his child's capacities to receive and capabilities to understand; as we see readily in a father's conduct with his young child, he does not overwhelm him with high-minded matters beyond his level of comprehension.

This is to say: Certainly, a father's desire is to give his child the best and highest of all things; but he clothes them in garments that fit the child so that the child may receive and comprehend them – so that ultimately he can grasp their higher and deeper meaning.

In that way, the father accomplishes both goals: On the one hand, he gives his child everything he wishes to give him; on the other, he clothes it in terms appropriate to his child's comprehension – and that itself gives the child the capacities he needs, so that in the end he will receive both the surface and depth of the concept as his father perceives it.

Similarly in our discussion – "Bless us our Father, all of us as one":

The initial form of blessing is "that Israel was a youth, and I loved him" – a father's love for his child precisely because he is merely a "youth," the very fact that he is too young to receive the depth of matters as they appear in his father's mind; and thus his father gives blessing in a manner openly revealed so that even a "youth" can perceive in it his father's love for him; it is through this, however, that he will ultimately be able to reach as high as his father's capacity permits.

3. Continuing the original discussion – that we are in the month of redemption, the month of Nissan; and within Nissan itself, in the week in which 15 Nissan falls, the day "when Israel left Egypt" – this is the time for the blessing that the Holy One, blessed is He, shall bring the true and complete redemption that began already with the Exodus from Egypt, as it is written [regarding the final redemption], "Like the days of your Exodus from the land of Egypt ..."; and now all that remains is that this should be fulfilled openly.

And in order that we should receive this with joy and a goodness of the heart, may G-d even beforehand remove all the things which disturb and confuse us, and may each and every person within Israel have true freedom from all the things that disrupt us in our spiritual and material life, and then certainly we will all fulfill G-d's will in learning Torah and keeping Mitzvos; becoming thus a "vessel that

Free Translation

Sicha 1

1. Whenever Jews gather, we "commence with blessing."

And since it is now the month of Nissan – blessing is especially appropriate:

Nissan is the month in which the Jewish nation was born – [when G-d chose to] "take to Himself a nation from within [another] nation," "with wonders and miracles" the likes of which had never been. And this actually started from Rosh Chodesh; for as our Sages tell us, on Rosh Chodesh Nissan [Moshe received] the Torah passage that begins, "This month shall be to you [the 'head of the months']" – meaning that already then, the Jews received word of their redemption; and since "G-d's speech is considered action," this actually was the start of the redemption.

"And these days shall be remembered and celebrated" each and every year, especially during the week in which the Pesach festival begins, "as Israel left Egypt..."

2. And here at a gathering of Jews, "all of us as one," with one heart and one mind to strengthen our connection with Torah and Mitzvos – and thus with G-d, He who gives the Torah and commands the Mitzvos – it is a particularly appropriate moment for matters of blessing, in accord with the expression, "Bless us, our Father, all of us as one." To preface:

The concept of blessing is to elicit everything good and, in particular, good that is openly revealed so then even the receiver experiences it as blessing.

This concept is emphasized even more in a blessing given by a father; for though every blessing is given with a "generous eye," this is evident with much greater strength in a father's blessing – [indeed, we ask from Hashem forgiveness] "as

Farbrengen
with the *Rebbe*

Farbrengen II Nissan 5732

